

پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی

شماره ۱۰

کارنامه پرس

چکیده و خلاصه مفصل پژوهش:

ارزشیابی دوره ای برنامه درسی فارسی دوره اول ابتدایی

(از مجموعه ارزشیابی برنامه درسی دروس اصلی سه سال اول دوره ابتدایی)

پژوهشگر:

دکتر نادر سلسبیلی

(مدیر گروه پژوهشی برنامه ریزی درسی پژوهشکده مطالعات برنامه ریزی درسی و نوآوری های آموزشی)

ناظر طرح پژوهشی:

دکتر علی دلاور

تاریخ اتمام:

اردیبهشت ۱۳۹۸

سفارش دهنده:

سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی

(دفتر برنامه ریزی و تالیف کتب درسی - پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش)

تهیه و تنظیم:

واحد اشاعه و کاربست یافته های پژوهشی (پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش)

مرداد ۱۳۹۸

۱- مقدمه

سوم (ابتدایی) و هفتم (سال اول دوره متوسطه) در سال ۱۳۹۲-۱۳۹۳ و بهمین ترتیب سالهای تحصیلی بعدی کتابهای دوره ابتدایی و متوسطه، طراحی و تدوین می شود. قابل توجه است که برنامه درسی جدید که از سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۰ در سال اول و در ادامه به ترتیبی که گفته شد هر سال به صورت همگانی و در سطح کشور به اجرا درمی آید، بدون گذراندن مرحله آزمایشی در شکل اصولی آن، چه در مرحله طراحی و چه در مرحله تدوین کتابها و مواد و منابع درسی تولید شده، بوده است. از جمله تدوین و عرضه کتابهای درسی فارسی اول دبستان (خوانداری و نوشتاری) در همان اواخر سال ۱۳۸۹ و نیمه اول سال ۱۳۹۰ رقم می خورد تا برای سال تحصیلی ۹۰-۹۱ کتابها در بین مدارس توزیع شود (کتاب معلم فارسی سوم دبستان، ۷: ۱۳۹۲). در مورد طراحی و تولید و اجرای برنامه درسی و تالیف کتابهای درسی دوره ابتدایی در ساختار جدید و ارزشیابی های سالانه ای که از این کتابها و بسته برنامه درسی صورت گرفته و از جمله در درس فارسی دوره ابتدایی (پایه اول توسط قمری، تیر ۱۳۹۱؛ پایه دوم توسط احقر، ۱۳۹۲؛ و پایه سوم توسط دستجردی کاظمی و نجفی پازوکی، ۱۳۹۳)، دیده می شود که ارزشیابی های صورت گرفته اولاً مقطعی و سال به سال بوده و تصویر کاملی از روند تحولات صورت گرفته در حوزه برنامه درسی و تصمیم گیری در مورد تغییرات مورد نیاز در برنامه درسی دوره تحصیلی ابتدایی و از جمله در درس فارسی بدست نمی دهند. ثانیاً، ارزشیابی در رویکردی عمدتاً کتاب مدار و روندی نسبتاً شتابزده و محدود و مبتنی بر ارزشیابی برنامه درسی قصد شده در حد محتوای کتاب های درسی و ابعاد صوری تالیفات انجام شده صورت گرفته است. ثالثاً عناصر اصلی درگیر در برنامه درسی بخصوص ابعاد پداگوژیک و روشی، موقعیت ها و فعالیت های یادگیری، فضای آموزشی و بکارگیری منابع و مواد آموزشی کمکی و نحوه ارزشیابی های درسی، به مفهوم درست و اصیل آن با توجه به حوزه

در راستای ارزشیابی از برنامه درسی جدید تدوین شده و به اجرا در آمده دوره ابتدایی با ساختار جدید که از ابتدای سال تحصیلی ۱۳۹۰-۱۳۹۱ در سال اول ابتدایی و سپس در روندی صعودی و تسری سالانه به پایه های تحصیلی بالاتر دوره ابتدایی یعنی دوم و ششم و سپس سوم (در دوره ابتدایی) و هفتم (در دوره متوسطه) و به همین ترتیب در سالهای بعدی به اجرا درآمده، در این کوشش ارزیابانه به نام ارزشیابی دوره ای در نظر است برنامه درسی فارسی دوره اول ابتدایی شامل: برنامه درسی قصد شده (از جمله شامل کتاب درسی و دیگر اجزاء بسته برنامه درسی)، برنامه درسی اجرا شده و برنامه درسی کسب شده، مورد ارزشیابی قرار گیرد. در اولین مرحله پژوهش کوشش می کند تا تصویری معتبر از برنامه درسی زبان آموزی و ملاکها و نشانگر های آن را الف- با توجه به بنیان نظری و دانش موجود آن در نگاهی جهانی و در قالب مولفه های هفت گانه و ب- با توجه به منابع ایرانی: شامل اسناد بالادستی در مورد برنامه درسی فارسی دوره ابتدایی، فراهم کند.

۲- بیان مسئله

در دوره ابتدایی، با توجه به ساختار جدید $3+3+3+3$ به جای ساختار قبلی که به صورت $3+3+3+5+1$ بود، از اوایل سال ۱۳۹۰ تولید محتوای آموزشی مورد نیاز آغاز می شود. از ابتدای سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۰ با ابلاغ برنامه درسی جدید در سال اول ابتدایی و توزیع کتاب های تازه تالیف شده، اجرای ساختار نظام جدید در این سال پایه ای آغاز می شود. در ادامه برای سالهای بعدی تولید کتابهای درسی در دفتر تالیف در روندی به صورت سالانه به تصویب می رسد و کتابهای سال های دوم و ششم (دوره ابتدایی) در سال تحصیلی ۱۳۹۲-۱۳۹۱ و سپس

ارزشیابی برنامه درسی در آن تصریح گردیده است «ارزشیابی از برنامه درسی باید در مراحل سه گانه فرایند تدوین (تکوین)، اجرای آزمایشی (تکوینی) و پایانی (مجموعی) برای ارزیابی میزان موفقیت نظام تربیت رسمی و عمومی در دستیابی متریبان به مراتب حیات طیبه انجام گیرد». و همچنین متن صریح در برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۰:۴۳) بند ۱۱-۱۰ ذیل عنوان فرآیند تولید و اجرای برنامه های درسی و تربیتی « ارزشیابی از برنامه های درسی هر یک از حوزه های تربیت و یادگیری پس از گذشت سه سال از اجرای سراسری هر برنامه در هر یک از دوره های سه ساله تحصیلی توسط سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی انجام و نتیجه به شورای عالی آموزش و پرورش گزارش میشود.»، لزوم اجرای طرحهای ارزشیابی دوره های از برنامه های درسی و از جمله درس فارسی دوره اول ابتدایی که از دروس اساسی این دوره است با توجه به تغییرات به عمل آمده ضروری قلمداد میگردد.

۴- هدف های پژوهش

اهداف ویژه ارزشیابی در چارچوب سطوح مذکور و گام های چهارگانه ارزشیابی یعنی تعیین ملاکهای وضع مطلوب برنامه درسی، توصیف وضع موجود برنامه درسی، تعیین نقاط ضعف و قوت برنامه درسی بر اساس مقایسه وضع موجود و مطلوب و تصمیم گیری درباره سرنوشت برنامه درسی، تنظیم شده است. اهداف ویژه بدین قرارند:

۱- تعیین ارزش [شایستگی ها و نارسایی های] برنامه درسی قصد شده فارسی دوره اول ابتدایی، شامل:
الف- تبیین ویژگیهای [شامل مؤلفه ها و ملاکهای] تشکیل دهنده چارچوب برنامه درسی مرجع زبان آموزی [فارسی] و اعتبارسنجی آن، ب- تبیین ویژگی های برنامه درسی قصد شده (از جمله راهنمای برنامه درسی و بسته آموزشی تولید شده فارسی دوره ابتدایی)، ج- مقایسه چارچوب برنامه درسی مرجع و برنامه درسی قصد شده و تعیین تفاوتها و

مطالعات برنامه درسی مورد توجه قرار نگرفته است. بخصوص از جهت انعطاف در برنامه درسی که در سه سال اول دوره ابتدایی مورد نظر بوده است و قرار بوده است منابع درسی و فعالیتهای تنظیمی با عنایت به توانایی ها و تفاوتهای دانش آموزان تدوین شود و در آن آموزشهای پیش نیاز و جبرانی ویژه کودکان مناطق محروم و دوزبانه نیز در نظر گرفته شود، ارزیابی دقیقی از آنچه که در طول سال تحصیلی در کلاس و مدرسه واقع شده و آنچه که دانش آموز می آموزد از طریق مشاهده فعالیتهای یادگیری صورت نگرفته و تصویر دقیقی برای داوری و به قصد ایجاد تغییرات اساسی و تصمیم گیری های جامع در مورد برنامه درسی فارسی اجرا شده و کسب شده در دوره اول ابتدایی بدست نیامده است. علاوه برآن، از جهت ارزیابی و دریافت تصویری از برنامه درسی قصد شده، برنامه درسی اجرا شده و کسب شده فارسی دوره ابتدایی باتوجه به مولفه های اصلی برنامه درسی و بررسی انسجام عمودی برنامه درسی (به ترتیب و پشت سرهم از سال اول تا سال های بالاتر دوره ابتدایی) تا زمان شروع این طرح توجه نشده است. در نتیجه، باتوجه به اینکه بیش از پنج سال از شروع اجرای برنامه درسی در ساختار جدید و بیش از دو سال از اجرای برنامه درسی سوم دوره ابتدایی می گذشته است، ارزشیابی ای که این روند را از برنامه درسی مرجع و مبتنی بر زیربنای نظری و تجربی آن تا برنامه درسی قصد شده و طراحی شده، و سپس اجرا شده و آموزش داده شده، و نهایتاً برنامه درسی کسب شده و آموخته شده را بصورتی متعامل و پیش رونده و پشت سرهم به تصویر کشد، و آن را ارزشیابی دوره ای می نامیم، نیازش کاملاً محسوس بوده است.

۳- اهمیت و ضرورت اجرای پژوهش

با توجه به محتوای سند مبانی نظری تحول بنیادین در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۰:۳۸۱) که در بخش اصول

فارسی دوره اول ابتدایی؛ بررسی و مقایسه در مورد همخوانی برنامه درسی اجرا شده و برنامه درسی کسب شده درس فارسی دوره اول ابتدایی؛ بررسی میزان همخوانی سه برنامه درسی مذکور با در نظر گرفتن ویژگی های برنامه درسی مرجع اعتبارسنجی شده و اینکه مهمترین کاستیها، نقاط ضعف و قوت در برنامه های درسی فارسی دوره اول ابتدایی در مراحل سه گانه کدامند.

۵- بررسی مجموعی نتایج بدست آمده و ارائه راهکارها، شامل: الف- راهکارهای رفع آسیبهای احتمالی روش فعلی آموزش خواندن و نوشتن و به کارگیری خط تحریری در دوره اول ابتدایی، و ب- راهکارهای برطرف کردن کاستی های هر یک از برنامه های درسی قصد شده، اجرا شده و کسب شده فارسی دوره اول ابتدایی در صورت تصمیم بر اصلاح برنامه درسی موجود.

۵- سوالهای پژوهش

براساس این اهداف ویژه، ۲۲ سوال پژوهش در پنج مرحلهی الف- ارزشیابی برنامه درسی قصد شده؛ ب- ارزشیابی برنامه درسی اجرا شده؛ ج- ارزشیابی برنامه درسی کسب شده؛ د- بررسی هم خوانی و تناسب برنامه های درسی در مراحل مختلف، و ر- بررسی مجموعی و ارائه راهکارها، برای پاسخگویی در طرح ارزشیابی دوره ای درس فارسی دوره اول ابتدایی، در نظر گرفته شده است.

۶- روش پژوهش

به طور کلی ماهیت این پژوهش از نوع ارزشیابی است و از نظر نوع پژوهش نیز کاربردی است و به ارزشیابی دوره های برنامه درسی فارسی دوره اول ابتدایی شناخته میشود. رویکردی ارزشیابانه و چارچوبی ویژه را با ایده گرفتن از الگوی ارزیابی مدیریت گرا و در نظر داشتن بکارگیری الگوی ارزیابی تحقق هدفها (بازرگان، ۱۳۸۰) در ارزشیابی برنامه درسی فارسی دوره اول ابتدایی (سال های

کاستی ها، د- بررسی انسجام عمودی برنامه درسی قصد شده و ذ- پاسخ به سوالات ویژه در سطح برنامه درسی قصد شده.

۲- تعیین ارزش [شایستگی ها و نارسایی های] برنامه درسی اجرا شده فارسی در پایه های اول تا سوم دوره ابتدایی، شامل: الف- تبیین ویژگی های [مولفه ها و ملاکهای] وضع مطلوب اجرای برنامه درسی فارسی دوره اول ابتدایی [برنامه درسی درک شده]، ب- تبیین ویژگی های برنامه درسی اجرا شده [برنامه درسی عملیاتی شده و آموزش داده شده] درس فارسی دوره اول ابتدایی، ج- مقایسه بین ویژگی های وضع مطلوب اجرای برنامه درسی فارسی دوره اول ابتدایی و ویژگی های برنامه درسی اجرا شده، د- بررسی انسجام عمودی برنامه درسی اجرا شده درس فارسی دوره اول ابتدایی، ذ- پاسخ به سوالات ویژه در سطح برنامه درسی اجرا شده.

۳- تعیین ارزش [شایستگی ها و نارسایی های] برنامه درسی کسب شده فارسی در پایه های اول تا سوم دوره ابتدایی. شامل: الف- تبیین ویژگی های تحقق اهداف [میزان و چگونگی مطلوب آموخته های دانش آموزان] در برنامه درسی کسب شده فارسی دوره اول ابتدایی، ب- تبیین ویژگی های برنامه درسی کسب شده [اهداف تحقق یافته براساس میزان آموخته های دانش آموزان] در درس فارسی دوره اول ابتدایی، ج- مقایسه بین ویژگی های تحقق اهداف با اهداف تحقق یافته [آموخته های دانش آموزان] در برنامه درسی کسب شده فارسی دوره اول ابتدایی، د- بررسی تفاوتها و تغییرات آموخته های دانش آموزان در برنامه درسی کسب شده فارسی دوره اول ابتدایی در نگاهی عمودی.

۴- بررسی و تعیین میزان همخوانی و تناسب برنامه های درسی قصد شده، اجرا شده و کسب شده درس فارسی دوره اول ابتدایی. شامل: بررسی و مقایسه در مورد همخوانی و هماهنگی نتایج بدست آمده از ارزشیابی برنامه های درسی قصد شده و اجرا شده

ساختار جدید برنامه درسی، جامعه آماری مورد نظر میباشند. در مراحل اول تا چهارم جامعه آماری غیر انسانی شامل راهنمای برنامه درسی فارسی و بسته آموزشی فارسی دوره اول ابتدایی میباشند که حجم نمونه دقیقاً با جامعه آماری برابر میباشند. در بخش دوم مربوط به جامعه آماری انسانی، در این طرح ارزشیابی از برنامه درسی فارسی دوره اول ابتدایی، بسته به سوال ارزشیابی، متشکل از مدارس دوره اول ابتدایی (دانش آموزان، معلمان، مدیران، و کادر مدرسه ابتدایی) در مناطق شهری استانهای کل کشور است. مجموعه متخصصان برنامه درسی و موضوعی آموزش زبان فارسی دوره ابتدایی، مولفان کتابهای درسی فارسی دوره ابتدایی در سطح دفتر برنامه ریزی و تالیف سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی و دانشگاههای کشور، جامعه مورد نظر پژوهش هستند.

۸- حجم نمونه و روش نمونه گیری

نمونه گیری در جامعه این پژوهش در بخش مدارس دوره اول ابتدایی، از نوع خوشه ای طبقه بندی شده است. ۱- جامعه و فضای نمونه در ارزشیابی دوره ای فارسی ابتدایی شامل ۴ استان بدین شرح میباشد: ۱- استان تهران و شهر تهران (انتخاب مدارس از دو منطقه مختلف برخوردارتر و کمتر برخوردار در شهر تهران)؛ ۲- یک استان از مناطق دوزبانه: آذربایجان شرقی؛ ۳- یک استان از مناطق محروم تر و روستایی نشین: چهارمحال و بختیاری، و ۴- یک استان از مناطق جنوبی و نیمه برخوردار: استان کرمان، انتخاب شدند. در هر استان دو شهر شامل: الف- شهر مرکز استان (شهرستان مرکزی) و یک شهر دیگر استان (شهرستان غیرمرکزی) و آن هم در مناطق شهری، شهرهای منتخب در نمونه مورد پژوهش را تشکیل میدهند. ۱- در شهر تهران، مناطق ۵ و ۱۰؛ ۲- در استان آذربایجان شرقی، شهر تبریز و ایلخچی؛ ۳- در استان چهارمحال و بختیاری، شهرکرد و فرخشهر؛ ۴- در استان کرمان، شهر کرمان و ماهان انتخاب شدند. در هر شهر دو مدرسه، یک مدرسه دخترانه و یک مدرسه پسرانه (عمومی

اول تا سوم)، طی مراحل که اشاره شد دنبال میکنند. تصویری جامع از وضعیت برنامه های درسی در سطوح مختلف ارائه میکنند و میزان همخوانی ها و انسجام آنها را باتوجه به مولفه های مورد نظر در طرح ارزشیابی مشخص میکنند. در بخش عمدهای در ارزشیابی برنامه درسی اجرا شده و کسب شده از روش ترکیبی (آمیخته) در گردآوری داده های کمی و کیفی استفاده می کند. از آنجا که در بخش عمدهای از مراحل مختلف ارزشیابی، داده ها کمی یا کیفی و یا هر دو هستند و با استفاده از منابع و ابزارهای مختلفی در این روش گردآوری میشوند بنابراین در مراحل چهارگانه ی ارزشیابی از طریق طرح همسوسازی داده ها (یا مثلث سازی) داده ها جمع آوری می شوند و تحلیل ها و تصمیم سازیها بر اساس ترکیب داده های جمع آوری شده انجام میگردد.

۷- جامعه آماری

در بخشهای مختلف این ارزشیابی جوامع آماری متفاوتی مورد توجه قرار میگیرند: در بخش اول یعنی جامعه غیر انسانی، الف- منابع جهانی، منابع شناخته شده در زمینه برنامه درسی و آموزش مهارتهای زبانی دوره ابتدایی و زبان آموزی درنگاهی جهانی و نمونه های تولیدشده قابل توجهی از تعدادی از نظام های آموزشی که کوشش موثر و موفقی در زمینه برنامه درسی و آموزش مهارتهای زیان دوره ابتدایی داشته اند و در PIRLS حضور داشته اند و منابع آنها تاحدودی در دسترس است، چون امریکا، ژاپن، فنلاند، انگلستان، و همینطور دیگر منابع پژوهشی، رساله ها و مقالات و گزارشهای تولید شده در حوزه برنامه درسی دوره ابتدایی با تاکید بر آموزش مهارتهای زبانی (ایرانی و غیر ایرانی) این بخش از جامعه را تشکیل میدهند. در بخش ب- منابع ایرانی، اسناد بالادستی آموزش پرورش از جمله مبانی نظری سند تحول بنیادین، سند برنامه درسی ملی و دیگر اسناد راهنمای تدوین برنامه های درسی دوره ابتدایی در

کاربرگ تحلیل محتوای بسته برنامه درسی تدوین شده زبان آموزی فارسی ابتدایی براساس معیارهای مبنایی نظری؛ ب- مجموعه ابزارهای ارزیابی برنامه درسی اجرا شده، شامل: ۴- پرسشنامه ویژگی های مطلوب اجرای برنامه درسی زبان فارسی دوره اول ابتدایی، ۵- کاربرگ مشاهده اجرای برنامه درسی فارسی ابتدایی، ۶- ابزار یادداشتهای روزانه معلمان گزارشگر از ابعاد و جوانب اجرای برنامه درسی و آموزشها در دوره اول ابتدایی، ۷- برگه [مصاحبه] نظرسنجی از معلمان منتخب و صاحب نظر زبان آموزی فارسی دوره اول ابتدایی، ۸- پرسش نامه [نگرش سنج] اظهارنظر در مورد فرایند اجرای برنامه درسی فارسی در نیمه اول دوره ابتدایی (پایه های اول تا سوم)؛ ج- مجموعه ابزارهای ارزیابی برنامه درسی کسب شده، شامل: ۹- پرسش نامه اظهارنظر در مورد انتظارات یادگیری و میزان مطلوب آموخته های دانش آموزان، ۱۰- مجموعه آزمون های فارسی پایه های اول تا سوم دوره ابتدایی، شامل آزمون مهارت های نگارشی، آزمون املاي فارسی و آزمون روان خوانی و درک متن و واژگان؛ تماماً محقق ساخته بوده و براساس مبنای نظری و پیشینه حوزه مورد پژوهش و ماهیت و اهداف ارزشیابی دوره ای درس زبان آموزی فارسی دوره اول ابتدایی، ساخته شده اند و از روایی برخوردارند.

۱۰- روش های آماری تحقیق داده ها

متناسب با اهداف و سوالات مطرح شده در این پژوهش ارزشیابی و رویکرد ارزشیابانه آن، و در نظر گرفتن مراحل و روشها و ابزارهایی که برای گردآوری داده ها بکار برده میشود، برای تجزیه و تحلیل داده های گردآوری شده از تکنیک های آمار توصیفی (جداول توزیع فراوانی، درصد گیری و نمودار و ...) در بخش تحلیل داده های کمی و در بخش تحلیل داده های کیفی و در روش پژوهش ترکیبی از شیوه مناسب تحلیل، به شرحی که در زیر توضیح داده می شود، استفاده میشود:

- شیوه انجام تحلیل محتوای کتابهای درسی و برنامه

دولتی) انتخاب می شود و از هر مدرسه نیز یک کلاس از هر یک از پایه های اول، دوم و سوم انتخاب می شود. جمعاً ۴۸ کلاس درس در پایه های اول تا سوم، فضای نمونه را برای مشاهده ها تشکیل می دهند. در سطح برنامه درسی کسب شده، انتخاب دانش آموزان بر اساس نمونه کلاس های انتخاب شده بوده است. در آزمون کتبی مهارت های نگارش فارسی و املاي فارسی در ۸ مدرسه منتخب در تهران و استانهای موردنظر، از هر مدرسه یک کلاس از هر یک از ۳ پایه اول تا سوم ابتدایی و جمعاً در ۲۴ کلاس مورد آزمون، جمعیت دانش آموزی در پژوهش شرکت داشته اند. در پایه اول در مجموع ۲۴۸ دانش آموز، شامل ۱۳۰ نفر دانش آموز دختر و ۱۱۸ نفر دانش آموز پسر. در پایه دوم ۲۵۶ دانش آموز، شامل ۱۳۲ دانش آموز دختر و ۱۲۴ دانش آموز پسر پایه دوم. در پایه سوم ۲۶۳ دانش آموز، شامل ۱۴۱ دانش آموز دختر و ۱۲۲ دانش آموز پسر پایه سوم ابتدایی. در مجموع ۷۶۷ دانش آموز در پایه های اول تا سوم ابتدایی جمعیت دانش آموزی پژوهش را در بخش آزمونهای کتبی نگارش و املاي فارسی تشکیل داده اند. در آزمون شفاهی روانخوانی و درک متن و واژگان، از هر کلاس از این ۲۴ کلاس مورد آزمون کتبی (همان ۸ مدرسه در ۴ استان و در هر مدرسه همان کلاس پایه های اول تا سوم ابتدایی) تعداد ۱۰ دانش آموز به صورت تصادفی از روی فهرست دانش آموزان هر کلاس انتخاب و مورد آزمون شفاهی در روز دوم قرار میگیرند. در مجموع ۲۴۰ دانش آموز در بخش آزمون شفاهی شرکت داشته اند.

۹- ابزار های گرد آوری اطلاعات

مجموعه ی ابزارهای گردآوری داده ها در ارزشیابی دوره ای برنامه درسی فارسی دوره اول ابتدایی، در مراحل مختلف ارزشیابی برنامه درسی بدین ترتیب بوده اند: الف- مجموعه ابزارهای ارزیابی برنامه درسی قصدشده، شامل: ۱- پرسشنامه اعتبارسنجی مولفه های برنامه درسی مرجع زبان آموزی فارسی ابتدایی، ۲- پرسشنامه اعتبارسنجی مولفه های زبان آموزی فارسی ابتدایی براساس اسناد بالادستی، ۳-

همسوسازی داده ها استفاده میشود.

۱۱- نتایج و یافته های پژوهش

باتوجه به فضای محدود این خلاصه، و درمقابل، بسیارگسترده بودن یافته های این طرح ارزشیابی در سطوح مختلف برنامه درسی و مولفه های متنوع و قابل توجه تشکیل دهنده درنگاهی جامع، تنها به برخی از مهمترین تفاوتها و کاستی ها، نقاط قوت و ضعف و راهکارها در این سه برنامه فارسی دوره اول ابتدایی از قصد شده تا کسب شده باتوجه به مؤلفه های اصلی این ارزشیابی اشاره می شود.

برخی از یافته ها درمورد مهمترین تفاوتها و کاستی ها، نقاط قوت و ضعف در برنامه درسی در برنامه درسی قصدشده و برنامه درسی اجراشده

۱- از نظر اصول و اهداف زبان آموزی و انتظارات

یادگیری

نقاط قوت: انسجام برنامه زبان آموزی [بسته برنامه درسی تدوین شده] بخصوص در سال اول، از جهت توجه به آموزشی نظام دار (سیستماتیک با تاکید بر مهارتهای محدود) و صریح و حمایتی تشخیص دهنده و اینکه فنون خواندن پایه مورد تاکید باشد و فرصتهایی برای مفاهمه و ارتباطات متنوع درنظر گرفته شود از نقاط قوت آنست. در اجرای برنامه درسی و آموزش زبان فارسی (برنامه درسی اجراشده) نیز عموماً به یادگیری فنون پایه خواندن و نوشتن باتوجه به سطح پایه های مختلف کم و بیش توجه میشود و از اهداف قابل دفاعی در جهت تقویت مهارتهای زبانی، تقویت دانش خواندن و نوشتن کلمات دشوار برخوردارند. تاکید برگفتگو و جنبه های کلامی و تلفیق برنامه شفاهی زبان با خواندن و نوشتن و اینکه در بخشی از درسهای فارسی، برنامه درسی بر مفاهمه و ارتباط شفاهی و نوشتاری متصل با زندگی هرروزی دانش آموزان تاکید میکند از نقاط قوت برنامه درسی تدوین شده (قصد شده) فارسی است. از نظر درهم تنیده بودن آموزش مهارتهای چهارگانه زبانی، و فکر کردن و نگاه کردن در برنامه درسی فارسی، بخصوص در سالهای دوم و سوم؛ توزیع محتوا بین

درسی قصد شده فارسی دوره ابتدایی از نوع تحلیل محتوای مفهومی میباشد و جزء مجموعه ی فنون و روشهای پژوهش توصیفی کیفی محسوب میشود. واحد تحلیل درسهای فارسی در بسته برنامه درسی است. از طریق بررسی کتابهای فارسی خوانداری و نوشتاری و کتابهای معلم در بسته برنامه درسی دوره اول ابتدایی و اسناد راهنمای برنامه درسی در پایه های مختلف با توجه به گویه های مطرح شده در برگه های تحلیل محتوا و براساس دریافتی از مولفه های هفت گانه درنظر گرفته شده، در هر درس از کتابهای سه پایه ی دوره ی اول ابتدایی، تحلیل محتوا انجام می شود. در بخش مشاهده از فرایند اجراء و کلاسهای درس فارسی دوره ابتدایی، برای تحلیل و تفسیر نتایج بدست آمده از برگه های مشاهده کلاسها که درشش مرحله مجزا و با فاصله حداقل یکماه، مشاهده های نظام دار از مدارس موجود در نمونه آماری صورت گرفته، با توجه به ملاکها و نشانگرهای وضع مطلوب اجرا و در قالب مولفه های تشکیل دهنده فرایند اجرای برنامه درسی، برای جمع بندی و خلاصه سازی نتایج از جداول خلاصه داده های آماری توصیفی استفاده می شود. در بخش تحلیل داده های کیفی عمدتاً مقایسه های تحلیلی قیاسی باتوجه به ملاکها و نشانگرهای مطلوب و بدست آمده در مراحل مختلف از قصد شده تا کسب شده می باشد. در بخش تحلیل نتایج بدست آمده از اجرای مصاحبه نیمه ساختار یافته با معلمان منتخب، مربوط به مرحله ارزشیابی برنامه درسی اجراشده، پس از رونویسی و پیاده کردن مصاحبه های انجام شده و ثبت داده ها، از روش مقوله بندی و کدگذاری استفاده می شود. باتوجه به تحلیل محتوای کیفی مصاحبه ها، نتایج بدست آمده در قالب جداول نتایج خلاصه سازی وارائه میشود. در آخر باتوجه به تحلیل های انجام شده در هریک از پرسشهای مصاحبه، جمع بندی و نتیجه گیری صورت میگیرد. در بخش تحلیل داده های کمی و کیفی گردآوری شده در روش پژوهش ترکیبی، باتوجه به نتایج تحلیل های کمی و کیفی صورت گرفته از شکل تحلیل هم زمان برای

انگیزش درونی دانش آموز در اثر یک نیاز درک شده باشد. عدم تاکید بر هدفهای آشکار کننده و ابرازکننده تجارب و مقاصد دانش آموز و معنادار برای او و کم توجهی به ایجاد زمینه های تخیل در درسها تا حدود زیادی وجود دارد. در برنامه درسی اجرا شده نیز چنین کاستی هایی مشهود است. چنانکه در پایه دوم، دردرس های اولیه کم توجهی به تجربیات و علائق بچه ها کاملاً محسوس است. زمینه ای داستان گونه یا مورد علاقه ندارند و در اجرا موفق نیستند. درپایه سوم نیز متن بعضی درسها با تجربیات زبانی ملموس دانش آموزان فاصله دارند و اکثراً درک لازم را از مفاهیم انتزاعی ندارند.

- از اصول مهم برنامه درسی تدوین شده آموزش مهارتهای زبان فارسی در نیمه اول دوره ابتدایی آنست که می باید بنیان آن بریک برنامه شفاهی زبان قرارگیرد و فعالیت هایی که روان بودن و فصاحت در زبان را توسعه میدهند مورد تأکید قراردهد. اما علی رغم پیش نیاز بودن و ضرورت تقویت مهارت های شفاهی، در اجرای برنامه درسی و آموزش درسها، ارزیابی ها نشان میدهند ارکان خواندن که صحبت کردن و گوش دادن هست به صورت عملی زمینه اش چندان فراهم نمی شود و در مدارس از نظر توجه و ایجاد موقعیت های مناسب برای تقویت گوش دادن و سخن گفتن کاستی وجود دارد.

- در راهنمای برنامه درسی تدوین شده، به هیچ وجه راهکارها و توصیه های ویژه برای دانش آموزان با نیازهای ویژه فراهم نمی کند.

۲- از نظر انتخاب محتوا، نوع، ساختار و سازماندهی محتوا و ارائه محتوا

نقاط قوت: چند نقطه قوت و انسجام ویژه برنامه تدوین شده [قصدشده] فارسی پایه اول که در اجرا و آموزش های کلاسی نیز رعایت می شوند، عبارتند از: ۱- مجموع مواد و محتوای آموزشی، تا حدود زیادی کوشش میکند تا مهارتها و راهبردهای اساسی را به صورتی منطقی، باحالتی منسجم اولویت بندی و توالی دهد و ارتباط بین مهارتهای بنیادی را به نمایش گذارد؛ ۲- در سازماندهی محتوای درسهای

آموزش چهار مهارت زبانی در محتوای درسها تا حدودی متوازن است و کاربرد توأم مهارت های زبانی تا حدودی امکان پذیراست. البته، فعالیتهای سخن گفتن و درک مطلب کمتر از فعالیتهای خواندن و نوشتن مورد توجه است.

برخی از مهمترین کاستی ها و نقاط ضعف:

- در برنامه درسی تدوین شده فارسی دوره اول ابتدایی [برنامه درسی قصدشده]، کاستی هایی در اهداف باتوجه به نیاز کودک، ازجمله درجبه آشنایی با ادب و فرهنگ مردم، دیده میشود. ازجمله عدم تاکید بر لذت و شادمانی از ادبیات، قصه تاریخی، عرضه شرح حال، قصه های جاری [امروزی]، داستانهای عامیانه. دیگر اینکه در برنامه درسی قصدشده بر یادگیری دانش آموزان درباره فرهنگها و ارزشهای اجتماعی از طریق تجربه کردن ادبیات مربوط به تمام گروه های فرهنگی تاکید چندانی دیده نمیشود. رویکرد بسته برنامه درسی قصد شده در عمل چندفرهنگی نیست و عمدتاً صدای فرهنگ رسمی در کتاب بازتاب دارد. بسیاری از درسها دارای متن های مصنوعی هستند و جنبه القایی آنها زیاد است و در اجرای آموزش و خواندن متنها [برنامه درسی اجراشده] نیز این کاستی و عدم مطلوبیت برای کودک دیده میشود. - در برنامه درسی طراحی و تدوین شده، عدم تاکید بر راهبردهای تقویت کننده حل مسئله، مبتنی بر کنجکاوی دانش آموز، ایجاد انگیزش، تأکید بر سؤالهای سطح بالا به جای تاکید بر مطالب کلیشه ای و کم توجهی به یادگیری چالش برانگیز و درخور دانش آموز در بخش قابل توجهی به چشم می خورد. در برنامه درسی اجراشده نیز همخوان با آن از نظر توجه به یادگیری درخور و درعین حال دارای چالش انگیزی مناسب برای کودک کاستی هایی دیده می شود.

- در برنامه درسی طراحی و تدوین شده چند کاستی و عدم انسجام، ازجمله: از نظر کم توجهی به نوع زبان، تجربیات، و علائقی که دانش آموزان با خود به مدرسه میآورند؛ عدم توجه واقعی به انگیزش درونی و اینکه زبان آموزی مبتنی بر کارکردها و

دوره اول ابتدایی به اینکه انواع گوناگونی از ادبیات کودک منبع اصلی مواد خواندنی برای تدریس باشد توجه دقیقی نشده. استفاده از متن های فراملی در متن درس به منظور اشتراک برخی مطالب با دیگر کشورها با موضوعات مختلف علمی، داستانی، تخیلی، تاریخی، حماسی، به ندرت مورد توجه قرار گرفته است و از این نظر محتوای درسها کاستی قابل توجهی دارد. کم توجهی به داستان پردازی و طرح حکایت های اسرارآمیز و معما، قصه های کهن، اسطوره ها، افسانه های علمی، قصه های شوخی و خنده دار، قصه های چند فرهنگی، بازنوشته ها و برگردان هایی از مجلات، داستان های تصویری و گلچین های توضیحی، به اقتضای پایه های مختلف وجود دارد. در اجرای محتوای درسی نیز همخوان با این کاستی ها این موارد دیده می شود در بسیاری از کلاسها و بخصوص در مناطق دوزبانه، زبان داستان های کتاب با دنیای کودکان چندان نزدیک نیست و جذاب بودن متن های خواندنی برای دانش آموزان مشهود نیست. شروع درسهای فارسی پایه دوم و سوم با موضوع های جذاب تر و داستان گونه باشد. در مواردی محتوای درسها در زمینه های فرهنگی نیاز است امروزی تر و ملموس تر شوند. از نظر جذابیت محتوایی و کارکرد مناسب زبانی درس ها بخش قابل توجهی از متون خوانداری فارسی فاقد مفاهیم اکتشافی و تخیلی لازم می باشند. بعضی از داستان های کتاب فارسی داستانهایی بدون جذابیت و قدمت است.

- کم توجهی به زمینه های مبتنی بر نگاه کردن و تلقی کردن، داستان گویی، تفکر نوآورانه، تخیل و حرکت زبان تخیلی و بیان مخترعانه بادر نظر گرفتن اقتضای سن کودک، عدم انتخاب تجربیات و فعالیتها بر مبنای میزان رغبت و مفید بودنشان برای دانش آموز در تعدادی از درسها وجود دارد.

- در منابع کتابی و برنامه درسی تدوین شده، عدم استفاده از تصاویر جذاب و متنوع در تدوین درس ها و بخش های مختلف خوانداری و نوشتاری، بخصوص در پایه اول کاملاً مشهود است. بخشی از تصاویر تصنعی است و مناسب با واژه مورد نظر

کتاب خوانداری، تا حدودی روندی از ساده به دشوار، از عینی به ذهنی، از زبان معیار به زبان ادبی، دیده میشود. در مقایسه با اجرای مطلوب محتوای درسها، بخشی از درسها در بخش نگارها و نشانه های پایه اول و محتوای تعدادی از درس های پایه های دوم و سوم، در مجموع با ارزش ها و فرهنگ جامعه هم خوانی دارند و به زمینه های تقویت فرهنگی از جمله فرهنگ رعایت بهداشت، کوشش برای کسب علم و آشناسدن با مشاغل، هنر و ادب، فداکاری و میهن دوستی، کتابخوانی و ادبیات و محیط زیست... کم و بیش توجه می کنند. در پایه های دوم و سوم، بخصوص حکایتها و بخوان و بیندیش آخردرسها برای کودکان جالب و خواندنی هستند. بخشی از شعرها و سرودها برای کودکان جالب است و خوانش پذیری خوبی دارد که از نقاط قوت است. البته در بعضی درسها، سرودها و شعرهای کتاب چندان برای کودکان جالب و انگیزش دهنده نبوده است و درک محسوسی از واژه ها ندارند. بخش قابل توجهی از محتوای فعالیتهای کتاب نوشتاری با نیازهای کودک متناسب است.

برخی از مهمترین کاستی ها و نقاط ضعف:

- در برنامه درسی تدوین شده ی آموزش زبان فارسی دوره اول ابتدایی، راهبردی برای انتخاب واژه ها و واژه آموزی وجود ندارد. به عنوان نمونه واژگان تعدادی از درسهای کلاس اول با سن و تجربیات کودک همخوانی ندارد و به واژگانی بر می خوریم که متناسب این سن نبوده و چندان قابل درک نیستند و تحمیلی بر اوست. در پایه دوم، واژگان دو درس اول با توجه به تازه کار بودن کودک در ابتدای سال چندان قابل درک نیست. در ترکیب واژه ها نیز دانش آموزان در خواندن مشکل دارند. در تعدادی از درسهای بعدی نیز بعضی واژه های بکاررفته در حد توان ذهنی دانش آموز نیست. در پایه سوم. در بعضی درسها تعداد اسامی و واژه های نامانوس و دور از فهم کودک زیاد است. البته به عکس نیز، در بعضی درسها در تعداد و نوع واژه های بکار رفته احساس کمبود میشود و در حد پایه سوم نیست.

- در برنامه درسی طراحی و تدوین شده فارسی

با کودک در فعالیت های یادگیری مشکل وجود دارد و معلم شناختی از روش مطلوب برقراری ارتباط و تعامل ندارد. از جمله: درجمله سازی، شرکت در گروه و انجام فعالیتهایی که به کودک محول میشود. در مواردی کمبود وسایل، یا کمبود وقت باعث نقص روشی است و در بسیاری مواقع چپینش کلاس مناسب کار گروهی نیست. زمان برای فعالیت های تکمیلی نوشتاری کم است. با توجه به اینکه وقت قابل توجهی صرف نوشتن می شود برای سخن گفتن زمان کافی در جلسات درسی فراهم نیست. - در برنامه درسی طراحی شده دوره اول ابتدایی، از نظر کاربرد روشهایی چون بارش ذهنی و بناکردن یک فکرتازه بر روی ایده های دیگر در قالب فعالیتهای یادگیری کلاسی، همچنین، ارائه پیشنهادها بیشتر به عنوان نقطه شروعی برای داستان پردازی کودکان، فقدان توجه دیده میشود. دیگر اینکه در قالب میدانی از فرصتهای یادگیری که برای همه در کلاس وجود دارد، روشهایی برای ایجاد انگیزه سوال کردن کودکان و پاسخگویی آنها به داستانها و خواندنی هایی که در کلاس مطرح میشود از طریق هنرهای خلاق چون هنرهای تجسمی، نمایش، موسیقی، شعر و داستان گویی، در راهنمای تدریس و بسته برنامه درسی زمینه اش فراهم شود.

- کم توجهی برنامه درسی تدوین شده و اجرا شده و کاستی روشی در ایجاد زمینه هایی در جهت تواناشدن کودکان بخصوص در پایه های دوم و سوم در به مشارکت گذاشتن اطلاعات، داستانها، و علائق، و همچنین در نظر گرفتن فضایی برای کلاس درس برای مرحله پیش از نوشتن کودکان که ایده ها را تحریک کند و فرصتهایی داده شود تا با یکدیگر درباره ایده هایشان تعامل کنند. در بخشی قابل توجه از کلاسها روش تدریس اجرا شده با درس چندان هماهنگ نیست و به نوعی خاص درس نیست. روش آموزش در اکثر درسها زمینه ساز ابراز وجود و بیان احساس دانش آموزان نمی باشد. کمتر زمینه و فرصت مناسب برای طرح سوال از سوی دانش آموزان فراهم میشود. فرصت تعامل غیررسمی و بیان ایده ها وجود ندارد. در حالیکه

نیست یا هماهنگی مناسبی بین تصویر طراحی شده و متن وجود ندارد. بعضی تصاویر نامفهوم اند و رسا تصویر نشده اند. در پایه دوم و سوم، بعضی تصاویر هوشمندانه و مرتبط نیستند و تصنعی اند. در تعدادی از درسها استفاده از عکس و تصاویر واقعی و هیجان انگیز ضرورت دارد.

۳- از نظر روش آموزش و ویژگی های پداگوژیک

نقاط قوت: روش تدریس معرفی شده در بسته برنامه درسی [کتاب معلم] عموماً مناسب است و میتوان استفاده کرد. البته موارد عدم تناسب روشی هم قابل توجه است. زمینه استفاده از روشهای خلاقانه معلم، تلفیقی از روشها و روشهای متنوع با توجه به موقعیت، شرایط سنی و پایه تحصیلی وجود دارد. از جمله، روشهای: قصه گویی، اجرای نمایش، ایفای نقش، تلفیقی، داستانگویی، نمایش فیلم با استفاده از لوح فشرده، پاورپوینت، بازی های گروهی، بارش فکری، بحث و گفتگوی گروهی، پژوهش موضوعی. از نقاط مثبت روشی در برنامه درسی تدوین شده، آن است که تاحدودی مولفه صحبت کردن مورد تاکید قرار می گیرد و خزانه واژگان تقویت میشود. اما، راه های مشارکت دادن همه دانش آموزان در صحبت کردن مشهود نیست و ممکن است بعضی ها همیشه خاموش باشند. زمینه های سوال کردن از تفکر دانش آموزان و تشویق کودکان به گسترش تفکر از طریق صحبت کردن در پایه های دوم و سوم نیز از نقاط مثبت روشی است. فعالیت های درست و نادرست و درک مطلب و دریافت پایان داستان بخوان و بیندیش، به این موضوع می پردازند. توجه به وجود طراحی آموزشی برای کل کلاس، کار مستقل دانش آموز، ارزیابی تکالیف، تدوین مطالب آموزشی برای هر درس در راهنمای تدریس و بسته برنامه درسی قصد شده تاحدودی از نقاط قوت محسوب میشود. البته در راهنمای تدریس هر درس، اغلب فعالیت های پیشنهادی جنبه انفرادی دارد و کار در گروه های کوچک چندان مورد توجه قرار نگرفته است.

برخی از مهمترین کاستی ها و نقاط ضعف:

- در اجرای برنامه درسی به خصوص در پایه اول دیده میشود، از جهت برقراری ارتباط و تعامل معلم

واژگان نوشتاری تقویت می شود. درپایه اول از نظر توجه به سخنگویی درعین تاکید روی مهارت خواندن، فعالیت های گوش کن و بگو، به دوستانت بگو، و بگرد و پیداکن در سخنگویی تاحدودی موثر است و بایکدیگر کمی گفتگو می کنند. در درسهایی که درک بهتری از متن آن دارند، بیشتر گفتگو میکنند. حین خواندن، جمله سازی به صورت کودکانه صورت میگیرد. درپایه دوم و سوم در بعضی کلاسها، داستانگویی، ضرب المثل گویی، خاطره گویی بیشتر مورد توجه است. از واژه های درسها در صحبت کردن و نوشتن تاحدودی استفاده میکنند. بعضی ضرب المثل های درسها بسیار مناسب و به جا است و برای دانش آموزان جذاب است. تاحدودی موقعیها و محیطی فراهم میشود که در آن دانش آموزان با انواعی از نوشتار روبرو شوند. در عمل و اجرا نیز در مجموع دانش آموزان کم و بیش علاقه مند به مشارکت در فعالیت هایی چون نوشتن ادامه داستان هستند و به فعالیت های گروهی بیشتر علاقه دارند. فعالیتهای یادگیری انتخاب شده در درسها در کتاب خوانداری: از جمله پیاموز و بگو، سندلی صمیمیت، نمایش خلاق، و در کتاب نوشتاری: کارهای نگارشی، بند نویسی و فعالیتهای تکمیلی، از جهت توجه به فرایند یادگیری مناسب هستند و دانش آموز را فعال می کنند. البته به کوشش معلم ها نیز بستگی دارد.

برخی از مهمترین کاستی ها و نقاط ضعف:

- در برنامه درسی قصد شده و اجرا شده، کاستی هایی از جهت ایجاد زمینه فعالیتهایی برای تشویق سخن گفتن و گوش دادن وجود دارد که باید بیشتر مورد توجه قرار گیرند. از قبیل: هنرهای نمایشی و تجربیات هنری - تعامل در گروه کوچک - بازیهای کلامی - مصاحبه کردن - داستان گویی - خیمه شب بازی - شعر و سرود دسته جمعی - لمس کن و بگو - تئاتر بازی کردن خوانندگان. همچنین در پایه های دوم و سوم، کاستی از نظر برنامه ریزی تجربیات زبانی از نوع تعاملی؛ تقویت گروه کردن دانش آموزان و انجام کار اشتراکی. در پایه های دوم و سوم، در اجرای فعالیتهای آموزشی و فرایند یادگیری دیده می شود موقعیت های مبتنی بر

گفتگوی غیر رسمی و بیان ایده ها در حالت صمیمی در افزایش قدرت بیان و تقویت نوشتار تاثیر بسیار سازنده ای دارد.

- از کاستی های روشی که در برنامه درسی قصد شده و اجرا شده بخصوص در پایه دوم و سوم دیده می شود، آنست که در اکثر کلاس ها تعامل و ارتباطات عمدتاً یکطرفه و متکی به معلم است. در بخشی قابل توجه از کلاس ها دانش آموزان چندان به بحث و تبادل نظر ترغیب نمی شوند. در بعضی مدارس عمدتاً از روش های سنتی و یکنواخت استفاده می شود، معلم متکلم وحده بوده و بیشتر تاکید بر خواندن و نوشتن بوده است.

- کاستی از جهت نقش معلم و بالابردن قدرت انتخاب او و انتخاب فعالیتهایی که ارزشمند هستند و فرصتهای تمرین مناسب و به درد خور فراهم می کنند وجود دارد. در این برنامه معلم نقش چندانانی در انتخاب فعالیتهای ندارد بلکه بیشتر موظف به اجرای فعالیت های تعیین شده است.

- در پایه اول و دوم و سوم، روش ویژه ای برای آموزش املا و واژگان و دستور زبان در کتاب راهنمای معلم ارائه نشده و فقط نکاتی کلی ارائه شده. در اجرا نیز دیده می شود معلم ها در آموزش املا و واژگان و دستور زبان مشکل دارند و به کاستی روشی خود اذعان دارند. از تجربه و روشهای خود در آموزش کلمات استفاده میکنند، در حالی که نیاز است توضیحات و فعالیتهای مناسبتر و مؤثرتری طراحی و مطرح شود.

- در برنامه درسی طراحی و تدوین شده، از جهت آموزش دست خط و ارائه الگوی مناسب برای خط تحریری، کاستی قابل توجهی وجود دارد.

۴- از نظر موقعیت ها و فعالیتهای یادگیری

نقاط قوت: در برنامه درسی تدوین شده موقعیتهای چندی برای دانش آموزان فراهم میشود تا مجموعه لغات [واژگان] جدید را بشنوند و تمرین کنند. در عمل و برنامه درسی اجرا شده نیز، در پایه های مختلف، تقویت واژگان نوشتاری دانش آموزان از طریق فعالیت صحبت کردن در اکثر درسها امکان پذیر است و با خواندن متن و دیدن تصویرها (در پایه اول دیدن تصویرکها) و فعالیتهای یادگیری، کم

و زبان‌نویسی نمی‌توانند هدایت شوند. اکثر معلمان در بکارگیری و الگو دادن خط تحریری از تسلط کافی برخوردار نیستند.

در هر دو برنامه درسی تدوین شده و اجرا شده در رابطه با هدایت و ایجاد موقعیت‌های مناسب یادگیری خوانداری و نوشتاری برای دانش‌آموزان با نیازهای خاص و اولویت قرار دادن گروه نسبت به فرد در فعالیتهای یادگیری، توجه چندانی دیده نمی‌شود.

در برنامه درسی طراحی و تدوین شده از جهت ایجاد موقعیت‌هایی که به تقویت خلاقیت و تخیل و تفکر خلاق کودک توجه دقیقی داشته باشد کاستی قابل توجهی دیده می‌شود از جمله: کمتر موقعیتهایی برای بیان کردن و نشان دادن دریافت از متن خوانده شده از طریق راه‌های تقویت کننده تخیل و خلاقیت دانش‌آموز، موقعیت‌های یادگیری مبتنی بر افسانه و داستان پردازی و مسائلی که مورد علاقه کودکان است، وجود دارد.

در پایه‌های دوم و سوم در مواردی دیده می‌شود معلم پس از تدریس، فعالیتها و تکالیف هدفمندی را جهت انجام و تمرین در منزل تعیین نمی‌کند. تکلیف منزل فقط رونویسی بوده است.

۵- از نظر ارزشیابی از آموخته‌ها

نقاط قوت: در برنامه درسی تدوین شده، استفاده از برگه‌ها و پوشه کارنمای عملکرد در ارزشیابی پیشرفت دانش‌آموز در نظر گرفته شده است، در عین حال، استفاده از سنجش‌های رسمی و غیررسمی و همین‌طور سنجش‌های تکوینی و پایانی، با توجه به توضیحات بسته برنامه درسی، مطرح شده تا عملکرد دانش‌آموز در مجموع مستند شود. تاحدودی همخوان با این طراحی‌ها برای ارزشیابی از آموخته‌ها در اجرای برنامه درسی و آموزش در پایه‌های اول تا سوم نیز، از آزمون عملکردی و کاربرگ در جهت تثبیت یادگیری و پیگیری ضعف‌ها و قوتها، به مرور در بعضی مدارس بیشتر استفاده می‌شود، اما در اوایل سال محدودیت وجود دارد. در بعضی مدارس و کلاسها با توجه به تعداد بالای

داستان خوانی، داستان‌گویی، لطیفه‌گویی، خاطره‌گویی، خواندن تجسمی، یافتن فکر مرکزی یک موضوع در کلاس‌ها چندان مورد توجه نیست و چنین موقعیت‌هایی خیلی کم و به ندرت فراهم می‌شود. و بالاخره موقعیت‌هایی مبتنی بر توصیف طبیعت، توصیف تصویر، بیان شفاهی پدیده‌ها، بیان مسائل، توصیف یک گردش علمی.

در برنامه درسی طراحی و تدوین شده، در پایه‌های دوم و سوم و بخصوص در پایه سوم، فقدان توجه برنامه به ایجاد موقعیتهایی که دانش‌آموزان داستانهایی را با صدای بلند بخوانند و سپس در مورد این داستانها بحث کنند و یا موقعیتهایی برای دانش‌آموزان فراهم شود تا داستانها را براساس دانش‌شان از عناصر داستان بازگویی کنند، کاملاً محسوس است. همین‌طور، کاستی از نظر موقعیتهایی که کودکان با راه مناسب نوشتن نامه در [شکل] دست خط روبرو شوند، و همچنین، ضعف در بسته برنامه درسی از نظر ایجاد موقعیت برای نوشتن در یک دامنه‌ای از مقاصد فردی و اجتماعی، از قبیل ساختن فهرست، نامه‌ها، تابلو و علائم، داستانها، قطعات، وجود دارد. همخوان با آن، در برنامه درسی اجرا شده نیز، فعالیتهای یادگیری مبتنی بر تقویت کارکردهای زبان از قبیل بیان احساسات و عواطف خود، ایده‌ها و فکرهای بکر، پیام‌نویسی، نوشتن بازی‌های محلی، نگارش عینی و محسوس، نامه‌نویسی به قصدی خاص، ارائه گزارش از یک تجربه واقعی، خیلی کم و به ندرت مورد توجه قرار می‌گیرند.

در برنامه درسی تدوین شده و اجرا شده فارسی دوره اول ابتدایی از جهت ایجاد موقعیت‌ها و فعالیت‌های یادگیری مناسب برای آموزش دست خط و الگوگیری خط تحریری، طوری که موقعیتهای پیوسته‌ای را برای ممارست دانش‌آموز در خط تحریری فراهم کند، کاستی قابل توجهی وجود دارد. در اکثر کلاسها آموزش خط تحریری و موقعیت‌های لازم آن به صورت مناسبی ایجاد نمی‌گردد و دانش‌آموزان به سمت خوانا نویسی

ارزیابی مرورکردن متن توسط دانش آموزوبازگویی آن به زبان خود وتقویت تفکر است. در اجرای برنامه در پایه های اول تا سوم، در بعضی کلاسها، انجام ارزشیابی توصیفی باتوجه به سطح دشواری سوالات و مشاهده رفتار در حین کار چندان توجه نمی شود، در بسیاری موارد معلم بدون برنامه ریزی وارد کلاس می شود و موقعیت های مناسبی برای ارزیابی معلم در کلاس طبق برنامه درسی و دادن بازخورد به دانش آموزان چندان بوجود نمی آید.

- در راهنمای تدریس تدوین شده، در مورد نحوه ی ارزشیابی از قرائت دانش آموزان [خواندن متن]، رعایت لحن مناسب، تلفظ درست و معیار، درک مطلب شامل لغات و متن درسی، توجه به علائم نگارشی و ...، ضوابط و معیارهای دقیق پیش بینی نشده است. ارزشیابی در این موارد بستگی به متغیرهای فراوانی دارد از جمله تفاوت های فردی، دوزبانه بودن و...، که در بسته برنامه درسی، در نظر گرفته نشده است. در اجرای برنامه درسی، آموزش ها و ارزشیابی ها نیز دیده می شود درک مطلب و دریافت مفهوم و معنی پیام، توجه به علائم نگارشی در موقع خواندن، و توانایی دانش آموزان در پاسخ به سوالات به دقت موردتوجه قرار نمی گیرد. توجه به تفاوت های فردی در ارزشیابی ها بسیار نیاز است اما مراعات نمی شود.

- در اجرا دیده میشود دانش آموزان سوالاتی را که باید به صورت ادامه مطلب در چند سطر بنویسند یا داستانی را تکمیل کنند سخت تر انجام میدهند و ضعیف و بریده پاسخ میدهند و در رعایت دستور زبان نیز ضعیف اند. کاستی قابل توجهی در نوع فعالیت های یادگیری و ارزشیابی های مستمر وجود دارد و دانش آموزان نیاز به ممارست و کار بیشتری روی سوالات در این زمینه ها دارند.

- از ضعف های بزرگ در برنامه درسی تدوین شده فارسی دوره اول ابتدایی آنست که در بسته برنامه درسی معیارها و شاخصهایی برای ارزیابی دست خط شاگردان مطلقاً وجود ندارد. اصولاً در

دانش آموزان، ارزیابی از درک مطلب و جوانب دیگر وقت بر دیده میشود و از پوشه کارنمای عملکرد برای همه دانش آموزان چندان استفاده نمی شود. درمقایسه با اجرای مطلوب و آنچه در برنامه درسی قصدشده درنظر گرفته شده، درپایه اول، سوالات تصویری و انتخاب گزینه را بهتر جواب میدهند. به مرور دربخش نشانه(۲) برای پرسشها و آزمونهای کتبی و ارزشیابی های متنوع تر با واژه های بیشتر آمادگی بیشتری دارند و از کامل کردن جمله و انتخاب کلمه های مناسب در جمله سازی بیشتر استفاده میشود. درپایه دوم، به مرور و از درس ۳ به بعد، وهمچنین درپایه سوم، برای انجام پرسشها و آزمونهای کتبی و ارزشیابی های متنوع تر با انواع سوالات و با واژه های بیشتر، دانش آموزان آمادگی بیشتری دارند. سوالات کوتاه پاسخ و جای خالی را بهتر پاسخ می دهند. به مرور در انجام فعالیتهای گروهی موفق ترند و احساس رضایت ازانجام فعالیتهای دارند.

برخی از مهمترین کاستیها و نقاط ضعف:

- در بسته برنامه درسی تدوین شده مواردی چون نظارت وپایش دائم معلم از دریافت مفهوم و معنی پیام توسط دانش آموز؛ سوال کردن از متن خوانده شده، تصریح کردن و پالایش معنایی و بازبینی معلم از آنچه که کودک فهمیده؛ بررسی شکها و ابهام ها و چیزهایی را که دانش آموز نفهمیده؛ روند منظم و منسجمی جهت هدایت دانش آموز در این موارد درنظر گرفته نشده است. در اجرای آموزشها و ارزشیابی های دانش آموزان پایه های اول تا سوم نیز، در بسیاری از کلاسها، پالایش معنا و بازبینی معلم از آنچه که کودک فهمیده چندان دیده نمی شود.

- در بسته برنامه درسی قصدشده فارسی دوره ابتدایی از نظر راهنمایی دقیق و روش استفاده درست از ارزیابی عملکرد دانش آموز تا تصویر دقیقی از نیازها و آموخته ها بدست آید، کاستی قابل توجهی وجود دارد. کاستی دیگر در بسته برنامه درسی تدوین شده از جهت ارائه راهنمایی برای

- در راهنمای برنامه درسی و بسته ی برنامه درسی تدوین شده فارسی دوره اول ابتدایی از نظر اینکه کتابها و منابع ادبی چون انواع داستانهای کوتاه، کتابهای شعر، کتابهای تصویری، بازنوشته ها و برگردانهای از مجلات، کتابهای طنز، روزنامه ها و مجلات، درکلاس درس زبان آموزی موردتوجه و استفاده قرارگیرند، هیچ برنامه و روش خاصی برای استفاده از این منابع در نظر گرفته نشده و تنها به عنوان فعالیت های تکمیلی توصیه کلی شده است. داستان های موجود در بخوان و بیندیش ها، مثلها و حکایت در انتهای هر فصل، با توجه به میزان علاقه و انگیزه معلم، ممکن است بتواند دانش آموزان را به مطالعه منابع بیشتر سوق دهد. در موقع اجرا نیز اینکه مجموعه متنوعی از منابعی که ذکر شد درکلاس درس زبان آموزی مورد توجه و در دسترس باشند در عمل بسیار دور از تحقق است. حتی به کتب محدود معرفی شده هم دسترسی چندانی ندارند.

- در پایه دوم و سوم، در مواردی فعالیت های کتاب نوشتاری تا حدودی یکنواخت شده است و به فعالیت های نوشتاری بیشتری، از نوع املا و واژه سازی، جمله سازی مرتبط با متن درس نیاز وجود دارد. همچنین به طرح شدن داستان های جالب تر و مرتبط تری برای ادامه نوشتن در هر دو برنامه درسی قصد شده و اجرا شده، نیاز است.

- در برنامه درسی تدوین شده به اینکه در کنار بسته برنامه درسی زبان آموزی، مجموعه متنوعی از مواد آموزشی جنبی وجود داشته باشد هیچ توجه ای نشده. از جمله کتاب قرائتی اضافی، مجله خواندنی، یا مواد یاددهی اضافی ترمیمی برای دانش آموزانی که دارای مشکلات خوانداری یا نوشتاری هستند.

- استفاده از منابعی در جهت خواندن داستانهای چند فرهنگی، وجود منابع مناسبی در سبک های مختلف، و یک مجموعه متنوعی از مولفان و آراء، در کنار کتاب درسی و منابع جنبی بسته برنامه درسی، چندان توجه نشده و توصیه ای از این نظر دیده نمیشود. در اجرای برنامه درسی و آموزش فارسی

مورد ویژگیهای ارزشیابی دست خط دانش آموزان و ارزیابی با معیارهای دقیق و عینی و مواردی که به عنوان اشتباه یا خطای موجود در دست خط است توجه لازم نشده و توصیه هایی برای ایجاد دست خط مناسب در نظر گرفته نشده.

- در طراحی بخش ارزشیابی بسته برنامه درسی، اهداف محلی، استانداردهای ناحیه ای و استانی چندان محلی ندارند و به هیچ وجه مد نظر نمی باشند. هیچ توضیحی در بسته برنامه درسی به تفاوت های یادگیری دانش آموزان بر اساس تنوع قومیت ها، تنوع زبانی و محل زندگی در سطح کشور و تفاوت در نوع ارزشیابی بر این اساس، داده نشده است. در اجرای برنامه درسی نیز عدم توجه به چنین مواردی در ارزشیابی ها کاملاً محسوس است.

۶- از نظر استفاده از مواد و منابع آموزشی (کتاب و رسانه های مختلف یادگیری)

نقاط قوت: در برنامه درسی تدوین شده و اجرا شده پایه اول، در بخش نگاره ها و نشانه ها (۱)، توجه و تأکید بر اجرای محتوای کتاب درسی زیاد است، چون اهداف مشخصی وجود دارد که باید به صورت منسجم و منظم تحقق یابد و این انسجام و نظم در زبان آموزی، نقطه مثبت محسوب می شود. در پایه دوم و سوم، برای تقویت خواندن و درک مطلب با توجه به موضوع و محتوای متن درسها و بخوان و بیندیش ها، زمینه استفاده از منابع کتابی و جنبی، مجلات خواندنی این سنین، مثلها و حکایتها، شعر و دیگر منابع نوشتاری مناسب، کم و بیش، وجود دارد. بعضی درسها با توجه به روش خلاقانه معلم، قابلیت بسط منابع را دارند. در برنامه درسی قصد شده و اجرا شده دوره اول ابتدایی، در اکثر درسها، کتاب کار (نوشتاری) در تقویت نوشتن دانش آموز کمک مؤثری می کند، از جمله در پایه اول، در بخش نگاره ها و نشانه ها، از جهت دست ورزی و شروع نوشتن کودک. البته در بعضی فعالیت های کتاب نوشتاری تمرین بیشتری باید در نظر گرفته شود و نیاز به استفاده از فعالیت های مکمل وجود دارد.

برخی از مهمترین کاستی ها و نقاط ضعف:

اینکه وقت قابل توجهی صرف نوشتن می شود برای سخن گفتن زمان کافی در جلسات درسی فراهم نیست. لذا، در برنامه درسی دوره اول ابتدایی، زمان بیشتری در طول هفته میباید به زبان آموزی فارسی اختصاص یابد و حداقل میانگین ۲/۵ ساعت آموزشی روزانه [حدود ۱۳ تا ۱۵ ساعت در هفته] به آموزش مهارتهای زبانی اختصاص داده شود. حتی الامکان از تعلیق و قطع شدن زمان نیز جلوگیری شود. - در ارتباط با ارائه ویژگی های مکان و فضای آموزش که مؤلفه بسیار مهمی برای دوره ابتدایی است کاستی قابل توجهی در بسته برنامه درسی تدوین شده و راهنمای برنامه درسی از جهت توجه به فضا و مکان آموزش وجود دارد. در اجرای برنامه درسی، نیز چنین بی توجهی به محیط و کاستی فضای آموزشی مدرسه ابتدایی دیده می شود و ناهم خوان حتی با این توصیه های کلی و گذاری صورت گرفته در برنامه درسی قصد شده، دیده میشود در بیش از نیمی از مدارس فضای آموزشی با تعداد دانش آموزان مطابقت ندارد و در فعالیت های گروهی به مشکل برمی خورند.

- در اکثر مدارس (پایه های اول تا سوم) محیط و فضای آموزش درمواقع زیادی برای دانش آموز چالش انگیز نیست و برای انجام فعالیت ها و کارهای خلاقانه مناسب نیست. وجود مکانهای مفرح که سبب یادگیری باشد و مکانهایی در مدرسه که هم نوعی بازی و تفریح به همراه داشته باشد و هم در امتداد آن آموزش را به همراه داشته باشد متأسفانه در قریب به اتفاق مدارس در دسترس نیست. - در بکارگیری روشهای بدیع در طراحی و شکل دادن فضای مناسبی برای آموزش توسط معلم، و از جمله استفاده از محیط بیرون از کلاس برای بهتر شدن آموزش، موانع زیادی وجود دارد. در اکثر مدارس دوره اول ابتدایی محیط کلاس ها برای برقراری ارتباط میان دانش

پایه های اول تا سوم، نیز منابع جنبی غنی کننده و وسعت دهنده آموزشی، کتابهای داستانی خاص کودکان در کلاسها بسیار کم معرفی میشود، در دسترس دانش آموزان قرار ندارد و به سمت استفاده از آنها هدایت نمی شوند.

- جای موسیقی در آموزش زبان و ادبیات فارسی و بسته برنامه درسی تدوین شده بسیار خالی است. از نظر اکثر معلمان منتخب، استفاده از موسیقی در دوره ابتدایی در کنار کاربرد دیگر منابع و رسانه های یادگیری در جهت ایجاد موقعیت یادگیری معنادار و سازنده در نظر گرفته شود و از الزامات آموزش میباشد. موسیقی مناسب و درخور این سنین می تواند با توجه به شرایط فرهنگی انتخاب و در آموزشها وارد شود.

۷- از نظر زمانبندی و مکان و فضای آموزش

نقاط قوت: در پایه های اول تا سوم، از نظر فضا و مکان آموزشی، فضا و امکانات مدارس تا حدودی متفاوت است و بعضی مدارس از فضای مناسب و همخوان با برنامه درسی قصد شده برخوردارند و بسیاری نه. از نظر دسترسی به تجهیزات و امکانات آموزشی مورد نیاز در کلاس، تنها در بخشی از کلاسها در حد نیاز امکانات وجود دارد و دسترسی مناسب است. تعداد کمی از مدارس مجهز به سیستم سمعی و بصری هستند و بخصوص مدارس هوشمند مشکل کمتری دارند.

برخی از مهمترین کاستیها و نقاط ضعف:

- در ارتباط با زمان بندی فعالیت های زبان آموزی در پایه اول، از نظر تناسب زمان تدریس با ساعات هفتگی کاستی قابل تاملی وجود دارد. در بخش نگاره ها و بخش های اولیه نشانه ها، به علت کند بودن کودکان در مهارتهای زبانی و به خصوص مهارت نوشتاری، توزیع متعادل زمان چندان امکان پذیر نیست و کودکان برای فعالیت های خوانداری، نوشتاری و یادگیری واژه ها وقت بیشتری لازم دارند. در پایه های دوم و سوم، نیز در صورت استفاده از روش های خلاق و نوآورانه، زمان تدریس هفتگی کم می باشد. در اجرای برنامه درسی فارسی، درموردی به علت تعداد زیاد دانش آموزان، و

بالاتر تسلط نسبی در مهارت خواندن و درک مطلب (خیلی خوب تا عالی) فاصله دارند. در پایه دوم، پیشرفت مجموعی دانش آموزان مدارس دخترانه و پسرانه، در سطحی نزدیک به هم، کم و بیش در سطح پایین تر از تسلط نسبی قرار دارد. در پایه سوم ضمن اینکه مهارت های خوانداری مجموعه دانش آموزان تا حدودی بهبود یافته است و به طور میانگین به سطح تسلط نسبی رسیده اند، اما میزان پیشرفت در میان دانش آموزان مدارس پسرانه نسبت به سطح پیشرفت مورد انتظار کاستی دارد و درنگاهی مجموعی در سطح پایین تر تسلط نسبی قرار دارند.

۲- از نظر مهارت های نگارش فارسی و انتظارات

یادگیری شناختی مرتبط آن: نتایج ارزیابی پیشرفت مجموعی مهارت های نگارشی فارسی دانش آموزان دختر و پسر پایه های اول، دوم و سوم نشان می دهد، بسیار پایتتر از تسلط نسبی و در حد تسلط محدود و نسبتاً ضعیف قرار دارند. در تمام مهارت های زبانی نگارشی در مقایسه با تسلط مورد انتظار در مهارت نوشتن و انتظارات یادگیری در حوزه شناختی، چون « نوشتن جمله های ساده به منظور بیان و انتقال فکر و اندیشه به دیگران، به کارگیری کلمه های خوانده شده در جمله برای بیان و انتقال پیام به دیگران، توانایی ترکیب و پیوند دادن جملات ساده برای انتقال فکر و پیام به دیگران» در پایه اول و «توانایی به کارگیری درست کلمات در جملات، توانایی انتخاب موضوع و محدود کردن آن، توانایی نوشتن چندجمله یا یک بند به صورت منسجم، به کارگیری علائم نشانه گذاری در نوشتن» در پایه های دوم و سوم، و همچنین «گسترش استفاده از شیوه های پرورش تفکر خلاق» که انتظارات یادگیری در حد بالاتر تسلط نسبی (خوب تا خیلی خوب) قرار دارد، پیشرفت مجموعی دانش آموزان کاملاً نامناسب و ناهمخوان است و از ضعف آنها در مهارت های نگارشی و شناختی حکایت میکند.

آموزان و اجرای فعالیتهای یادگیری چندان بزرگ و راحت نیست. اینکه فضای کلاس و میز و صندلی ها و ترتیب قرار گرفتن آنها این امکان را به معلم بدهد که معلم از گروهی به گروه دیگر حرکت کند در عمل در اکثر مدارس تحقق نیافتنی است. - در قریب به اتفاق مدارس کاستی قابل توجهی از نظر غنی بودن محیط یادگیری و توجه به علائق و تجربیات کودک طوری که یک مجموعه متنوعی از زمینه های دلخواه تعقیب شود، وجود دارد. امکانات آموزشی در مدارس به صورت متعادل تقسیم نشده و بعضی مدارس محروم ترند. در بخشی از مدارس تجهیزات و امکانات آموزشی مثل تصاویر یا ماکت، یا وسایل الکتریکی مورد نیاز در دسترس نمیباشد و دسترسی به کتابخانه با فضای مناسب فراهم نیست. در بخش قابل توجهی از مدارس و کلاسها، مجموعه متنوعی از کتابها، مجلات، پوستر و عکس و تصویر مناسب این سنین به چشم نمی خورد و مرکز منابع یادگیری یا کتابخانه مناسب در اکثر مدارس در دسترس دانش آموزان وجود ندارد.

مهمترین تفاوتها و کاستی ها، نقاط قوت و ضعف در

برنامه درسی کسب شده:

برخی از مهمترین کاستیها و نقاط ضعف:

۱- از نظر مهارت های خوانداری، درک مطلب

و تسلط واژگانی و انتظارات شناختی مرتبط آن:

نتایج ارزیابی پیشرفت مجموعی دانش آموزان دوره اول ابتدایی در این زمینه نشان می دهد در پایه اول، در اکثر ملاکهای مربوط به مهارتهای خوانداری، درک مطلب و تسلط واژگانی، دانش آموزان مدارس پسرانه کاستی قابل توجهی را نسبت به سطح مطلوب آموخته ها و انتظار یادگیری مهارت خواندن که در حدی بالاتر از تسلط نسبی است، نشان می دهند و در حد تسلط محدود و پایین تر از تسلط نسبی قرار دارند و ضعف بیشتری نسبت به دانش آموزان مدارس دخترانه دارند. قابل توجه است که دانش آموزان مدارس دخترانه نیز در مجموع در حد تسلط نسبی (قابل قبول) قرار دارند و با سطوح

محدود و نسبتاً ضعیف قرار دارند.

۵- از نظر مهارت دست خط و زیبانویسی با توجه به

معیارهای خط تحریری: از نظر تسلط بر دست خط و درست و زیبا نویسی با توجه به معیارهای خط تحریری، نتایج بدست آمده از آزمون های به عمل آمده نوشتاری دست خط دانش آموزان پایه های اول تا سوم نشان میدهد، در مجموع و به صورت میانگین، دانش آموزان بیشترین کمبود و ضعف را از نظر تسلط بر مهارتهای دست خط تحریری دارند و در مقایسه با میزان تسلط مورد انتظار در مهارت املا و به کارگیری خط در پایه های اول تا سوم یعنی «به کارگیری به هنجار خط (خوانا نویسی، درست نویسی، روی خط نویسی و زیبانویسی [بخصوص در سال سوم]» که در حد تسلط نسبی تا کامل (خوب تا عالی) قرار دارد، پیشرفت مجموعی دانش آموزان از نظر نوشتن با دستخط تحریری و خرده ملاک های آن، به هیچ وجه مناسب نیست و با سطح تسلط و یادگیری مورد انتظار فاصله قابل توجهی دارد.

نقاط قوت:

- **از نظر مهارت های خوانداری، درک مطلب و تسلط واژگانی و انتظارات شناختی مرتبط آن:** از نظر یادگیری و تسلط مورد انتظار در مهارت خواندن و خرده مهارت های آن، از سال اول به دوم و سپس به سال سوم، در نگاهی مجموعی، یافته ها نشان میدهد به مرور مهارت خواندن کلیه دانش آموزان دختر و بخصوص پسرها بهتر میشود و در سطح قابل قبول از نظر خوانداری قرار میگیرند. اما به هر حال، میزان پیشرفت مجموعی دانش آموزان در انتهای پایه سوم با انتظارات تحقق هدفها و یادگیری مورد انتظار در مهارتهای خواندن و درک مطلب که در سطح بالاتری از تسلط نسبی و نزدیک به تسلط کامل است، فاصله محسوسی دارد.

- از نظر مهارت های گوش دادن و سخن گفتن:

در مقایسه با میزان تسلط مورد انتظار در مهارتهای گوش دادن و سخن گفتن در دوره اول ابتدایی، تنها در پایه سوم است که در نگاهی مجموعی، تسلط

۳- از نظر مهارت های گوش دادن و سخن گفتن:

در نگاهی مجموعی و با توجه به نتایج بدست آمده از نظر گوش دادن و سخن گفتن، بخصوص دانش آموزان مدارس پسرانه در پایه اول، تسلط محدودتری دارند و در حد بین تسلط نسبی و تسلط محدود قرار دارند. از ضعف نسبی برخوردارند و با تسلط خوب تا خیلی خوب فاصله قابل توجهی دارند. در مجموع تمرکز شنیداری پایین است و همچنین کاستی هایی از نظر برقراری ارتباط و پاسخ به پرسشها، بیان کردن و تعریف کردن وجود دارد. در انتهای پایه دوم و پایه سوم نتایج ارزیابی ها نشان میدهد تسلط مجموعی دانش آموزان دختر و پسر از نظر مهارتهای گوش دادن و سخن گفتن و ملاکهای در نظر گرفته شده آن که انتظارات یادگیری عمدتاً در حد سطح بالای تسلط نسبی (خوب تا خیلی خوب و عالی) قرار دارد، تا حدودی بهبود می یابد و دانش آموزان در نگاهی مجموعی به سطح تسلط نسبی می رسند. اما با انتظارات تحقق هدفها و یادگیری مورد انتظار در این زمینه تفاوت دارند و هنوز از ضعف نسبی برخوردارند.

۴- از نظر مهارت نوشتاری املا فارسی، خوانا

نویسی، درست نویسی، روی خط نویسی: با توجه به نتایج بدست آمده در آزمون املا فارسی در پایه های اول، دوم و سوم ابتدایی، مجموعه ی دانش آموزان مدارس پسرانه و دخترانه از نظر تسلط بر اکثر مهارت های املائی چون: «نداشتن غلط املائی در نوشتن»، «خوانا نویسی، رعایت فاصله حروف و کلمات و نوشتن روی خط زمینه»، «رعایت اصول نقطه گذاری و نشانه گذاری در املا»، در مقایسه با تسلط مورد انتظار در مهارت نوشتن و املا پایه های اول، دوم و سوم، که انتظارات یادگیری در حد بالای تسلط نسبی (خوب و خیلی خوب تا عالی) قرار دارد، پیشرفت مجموعی دانش آموزان، بخصوص در میان دانش آموزان مدارس پسرانه، نامناسب و ناهمخوان است و نزدیک به هم در حدی پایین تر از تسلط نسبی و نزدیک به تسلط

شان والای خود را بازیابد. پیشنهاد می شود سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی با همکاری گروه زبان و ادب فارسی و معاونت آموزش ابتدایی وزارت متبوع-برنامه هایی برای تحول در افکار عمومی و ایجاد نگرش مناسب نسبت به اهمیت تسلط و جایگاه درس زبان فارسی برای معلمان و اولیاء دانش آموزان تهیه کرده و به اجرا درآورند.

۲- برنامه آموزشی شفاهی زبان در دوره ابتدایی باید ارتباط تنگاتنگی با دوره پیش دبستانی داشته باشد. اینکه این موضوع مهم چه قدر در برنامه موجود دیده شده و آیا ارتباط مستقیم و مستمر در این زمینه وجود دارد از مواردی است که باید به جد مورد توجه و بازبینی سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی قرار گیرد و با هماهنگی معاونت آموزش ابتدایی وزارت آ و پ. طرح و راهکارهایی برای آن در حوزه فعالیت های زبان آموزی در نظر گرفته شود.

۳- در مرحله ی اجرای برنامه درسی، قدرت انتخاب معلمان از جمله در زمینه های محتوایی و داشتن اختیار تعدیل و یا باز طراحی محتوای درسها زیر نظر شورای آموزشی مربوط اهمیت دارد؛ زیرا، در مقایسه با اجرای مطلوب محتوای درسی، در بسیاری از کلاسها و مدارس ابتدایی مورد ارزشیابی در سطح کشور و بخصوص در مدارس مناطق دوزبانه، دیده می شود زبان داستانهای کتابهای درسی موجود با دنیای کودکان چندان نزدیک نیست و متن- های خواندنی برای دانش آموزان جذاب نیست. در زمینه تمرکززدایی در حوزه اجرای برنامه درسی و دوره ابتدایی و سازگارسازی محتوای برنامه درسی و افزایش قدرت انتخاب و اختیار مدارس و معلمان از جمله در زبان آموزی فارسی، پیشنهاد می شود باتوجه به پیشینه های مطالعاتی و پژوهشی موجود، طرحی در جهت تمرکززدایی و تاحدودی تفویض اختیار در حوزه برنامه درسی به شوراهای تخصصی در استان و مدارس و عوامل اصلی دست اندرکار، توسط سازمان پژوهش و برنامه ریزی و زمینه سازی

دانش آموزان (دختر و پسر) از نظر مهارتهای گوش دادن و سخن گفتن در سطح کمی بالاتر از تسلط نسبی و در سطح خوب قرار میگیرد و با انتظارات تحقق هدفها و یادگیری مورد انتظار در این زمینه تاحدودی همخوانی پیدا میکند.

- از نظر مهارت نوشتاری املا فارسی، خوانا نویسی، درست نویسی، روی خط نویسی:

از مجموعه ملاکهای شش گانه مربوط به مهارت املا فارسی، تنها از نظر ملاک «نوشتن کامل کلیه کلمات و جملات املائی گفته شده»، یافته های آزمون املائی فارسی نشان می دهد، اکثریت دانش آموزان دوره اول ابتدایی در مدارس پسرانه و دخترانه در پایان سال در سطح بالاتر از تسلط نسبی و نزدیک به سطح تسلط کامل از این نظر قرار می گیرند و درصد قابل توجهی از دانش آموزان می توانند کلیه کلمات و جملات املائی گفته شده را بنویسند و این نشان دهندهی آنست که برنامه آموزش املا و نگارش فارسی در پایه های اول تا سوم، حداقل از جهت ایجاد توانایی هجی کردن و املائی فارسی در حد نوشتن تمام کلمات و جملات املائی گفته شده و آنچه به گوش دانش آموز می رسد، ولو نوشتن غلط و با خط نامناسب، در سطح پایه مربوط موفق بوده است.

۱۲- پیشنهادها، توصیه ها و راهکارها

الف- پیشنهاد به سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی

۱- امروزه جایگاه درس فارسی در مدارس ابتدایی و نزد معلمان و اولیاء جایگاه مطلوبی نیست. از نظر بخش قابل توجهی از معلمان و صاحب نظران دوره ابتدایی، بیشتر توجه ها به دروسی مانند ریاضی و علوم تجربی است. با رویکرد مدارس خاص و آزمون های خاصی که در این خصوص وجود دارد، ضرورت دارد توجه جدی به این معضل صورت گیرد. راهکارهایی در جهت تحول نگرشی معلمان، کادر مدرسه و اولیاء می باید اتخاذ شود که زبان آموزی و تسلط بر زبان و ادب فارسی جایگاه و

برنامه درسی فارسی به ایجاد کارکردهای زبانی متنوع برای کودک در برنامه درسی فارسی توجه دقیق می باید معطوف شود و طراحی برای به اجرا درآمدن کارکردهای زبانی کودک باتوجه به سن و پایه تحصیلی موردتوجه باشد. ازجمله در تنظیم برنامه درسی زبان فارسی و فعالیت های یادگیری زبانی، کارکردهای: اطلاعاتی، تعاملی، شخصی، اکتشافی، تخیلی، آموزشی و تنظیمی و انگیزش درونی دانش آموز در اثر یک نیاز درک شده موردتوجه قرارگیرد. بخصوص در پایه های دوم و سوم، این توجه واقعی به انگیزش درونی دانش آموز و کارکردهای مختلف زبانی در برنامه درسی قصد شده و طراحی محتوا و فعالیت های یادگیری متناسب آن در بسته برنامه درسی فارسی بسیار اهمیت دارد.

۲- در تنظیم اصول و اهداف برنامه درسی تدوین شده فارسی دوره اول ابتدایی، این موارد در اصول و اهداف زبان آموزی بیشتر مورد توجه قرار گیرد:

۱- توجه دقیق تر به نیازهای دوران کودکی در زبان آموزی، تقویت سواد زبانی و برقراری ارتباط مناسب با دیگران؛ ۲- توجه به لذت و شادمانی از یادگیری زبان و ادبیات فارسی، ازجمله در قصه های تاریخی، عرضه شرح حال، شاعری، قصه های جاری، داستانهای عامیانه، قصه های چند فرهنگی، بازنوشته ها و برگردان هایی از مجلات، داستانهای تصویری به اقتضای پایه های مختلف. ضرورت دورشدن از جنبه های القایی و تجویزی در اهداف و محتواهایی که بدون توجه به نیازهای دوران کودکی جذابیت چندانی برای کودک ندارند.

۳- در تدوین بسته برنامه درسی فارسی دوره اول ابتدایی، درمیان اصول و راهبردهای زبان آموزی، بر راهبردهای تقویت کننده حل مسئله و مبتنی بودن برنامه زبان آموزی برکنجکاوی دانش آموز، ایجادانگیزش و یادگیری چالش برانگیز و درخور دانش آموز، بیشتر توجه شود. بر یادگیری دانش آموزان درباره فرهنگ ها و ارزشهای اجتماعی از

لازم در سطح وزارت آموزش و پرورش تدوین و تصویب شود و به مرور به اجرا درآید.

۴- برای دانش آموزانی که دارای مشکلات خوانداری یا نوشتاری هستند در کنار بسته برنامه درسی زبان آموزی، مجموعه متنوعی از کتابهای قرائتی اضافی، مجله های خواندنی و مواد یاددهی ترمیمی تدوین و در دسترس مدارس قرار گیرد. ارائه مجموعه ای متنوع برای دانش آموزان دارای اختلال بسیار بجا و مناسب می باشد. پیشنهاد میشود تدوین چنین منابعی برای یاددهی و در دسترس مدارس قرار دادن آنها جزء اولویت های کاری سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی با همکاری آموزش و پرورش کودکان استثنایی و پژوهشکده ها و دفاتر مرتبط قرار گیرد.

۵- از نظر در دسترس بودن اجزای بسته آموزشی چون فایل شنیداری و فیلمهای آموزشی در پایه های اول تا سوم، مشاهده ها و گزارش های معلمان نشان میدهد در نیمی از مدارس اجزاء بسته آموزشی چون کتاب گویا و فیلم آموزشی در اختیار نیست و بعضی از اجزای بسته آموزشی و فایل های شنیداری مشکل دارد و قابل استفاده نمی باشد. درپایه اول در دسترسی به فیلم آموزشی مناسب دربخش نشانه ها، اکثراً مشکل وجود دارد. درموردی تنها یک فایل صوتی روان خوانی در دسترس است. پایش این کاستی ها و نظارت دائم در جهت رفع این کمبودها و در دسترس مدارس قرار دادن آنها از اولویتهای کاری شوراهای منتخب آموزشی و نظارت برکار مدارس، دفاتر و معاونتهای ذیربط در استانهاست. پیشنهاد میشود سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی در جهت تدوین و ابلاغ راهنما و دستورالعمل های نظارت و ارائه تسهیلات زمینه سازی و اقدام کند.

ب- پیشنهاد به دفتر برنامه ریزی و تالیف کتب درسی [مرتبط با برنامه زبان آموزی فارسی دوره اول ابتدایی]

۱- در برنامه زبان آموزی دوره اول ابتدایی و بسته

می رسد.

۷- در انتخاب و تنظیم محتوا برای مناطق دوزبانه برنامه ویژه‌های لازم است. در این مناطق از بسته های آموزشی مربوط به فرهنگ منطقه استفاده شود و نیز محتواهایی در نظر گرفته شود که باتوجه به زبان مادری و لهجه کودک در ادای کلمات، برای زبان آموزی فارسی تسهیل کننده به عنوان زبان دوم و مناسب آن منطقه باشد. اگر چند نوع مجموعه محتوا در نظر گرفته شود و معلمان به دلخواه بر حسب نیاز دانش آموزان منطقه این بسته ها و مجموعه ها را انتخاب کنند زبان آموزی در این مناطق بهبود میابد. این آزادی عمل برای معلمان در مناطق دوزبانه وجود داشته باشد که خود با توجه به نیاز های منطقه و دانش آموزان، محتوا و بسته برنامه درسی را تعدیل و یا بازطراحی کنند.

۸- لازم است بسته برنامه درسی و [محتوای] مواد آموزشی، توصیه های ویژه برای دانش آموزان با نیازهای ویژه فراهم کند. این نیازها میباید مشخص شود و راهنمایی های لازم در راهنمای برنامه درسی و کتاب معلم پایه های مختلف قرار گیرد.

۹- برای پایه اول و دوم و سوم مجموعه روشهای ویژه ای برای آموزش املا و واژگان و دستورزبان در کتاب راهنمای معلم ارائه شود. در راهنمای تدریس موجود فقط نکاتی کلی ارائه شده ولی توضیحات و فعالیتهای مناسب تر و مؤثرتری نیاز است تا در قالب راهنمای آموزش و راهکارهای روشی برای معلمان طراحی و ارائه شود.

۱۰- در راهنمای برنامه درسی و راهنمای تدریس موجود توجه بیشتری به جنبه های روشی به شرح زیر صورت گیرد: روش های تقویت بارش فکری و بناکردن یک فکر بر روی ایده های دیگران در فعالیت های یادگیری؛ روشهای ایجاد انگیزه در کودکان برای سوال کردن و پاسخگویی

طریق تجربه کردن ادبیات مربوط به تمام گروه های فرهنگی تاکید شود. رویکرد بسته ی برنامه درسی قصد شده، در عمل تجویز فرهنگ رسمی است و دایره توجه به فرهنگ هایی که در کشور وجود دارند را محدود می کند و چند فرهنگی نیست. در بازنگری اصول و اهداف، این موارد مورد توجه قرار گیرند.

۴- در تدوین برنامه درسی آموزش زبان فارسی دوره اول ابتدایی لازم است راهبردی مشخص برای واژه آموزی می باید در نظر گرفته شود. در هر پایه چند واژه جدید باتوجه به رشد شناختی و نیازهای دانش آموز آموزش داده شود. به عنوان نمونه واژگان تعدادی از درسهای کلاس اول با سن و تجربیات کودک هم خوانی ندارد و به واژگانی بر می خورد که متناسب این سن نبوده و چندان قابل درک کودک نیستند.

۵- در بسته برنامه درسی فارسی دوره اول ابتدایی به زمینه های محتوایی مبتنی بر نگاه کردن و تلقی کردن، داستان گوئی، تفکر نوآورانه، تخیل و حرکت زبان تخیلی و بیان مخترعانه با در نظر گرفتن اقتضای سن کودک توجه بیشتری معطوف شود. تجربیات و فعالیتهای بر مبنای میزان رغبت و مفید بودنشان برای دانش آموز انتخاب شوند زیرا بسیاری از متن ها فاقد جذابیت اند.

۶- استفاده از متنهای فراملی در تدوین محتوای درسها به منظور اشتراک با ادبیات جهانی و محتوای مناسب دیگر کشورها و با موضوعات مختلف علمی، داستانی، تخیلی، تاریخی، و حماسی مورد توجه قرار گیرد. از این نظر، کاستی محتوای موجود در بسته برنامه درسی فارسی ابتدایی بر طرف شود. متون فارسی فاقد مفاهیم اکتشافی و تخیلی لازم می باشد در صورتی که یکی از مواردی که فراگیران را به سمت خلق آثار هدایت می کند قدرت تخیل می باشد. با تقویت زمینه های اکتشاف و تخیل، یادگیری و قدرت زبانی فراگیران به سطح بالایی

درس را کامل پوشش دهند. در مجموع، تمرینات متنوع تر و کاربردی تر در زمینه املا و جمله سازی و انشا، و همینطور در زمینه تبدیل زبان محاوره به زبان معیار و کلمات هم خانواده، ارائه شود.

۱۴- در برنامه ریزی بخش نوشتاری بسته برنامه درسی، موقعیتهایی فراهم شود تا دانش آموزان نوشتار را به عنوان یک منبع لذت و سرگرم بودن تجربه کنند. به کودکان فرصت و موادی برای نوشتن خودشان داده شود. در پایه های بالاتر ایجاد موقعیت هایی که کودکان با راه مناسب نوشتن نامه در [شکل] دست خط روبرو شوند مهم است. همچنین موقعیت برای نوشتن دریک دامنه گستردهای از مقاصد فردی و اجتماعی، از قبیل ساختن فهرستها، نامه ها، علائم، آگهی ها، داستانها، قطعات، در نظر گرفته شود.

۱۵- شروع آموزش و استفاده از خط تحریری از پایه ی اول ابتدایی نباشد. خط تحریری نیاز به الگو دهی و تمرین قابل توجه خارج از کلاس دارد که باتوجه به سطح توانایی دست کودک پایه اول در بکارگیری قلم مشکل ساز است. برای آموزش دست خط با خط تحریری در پایه دوم و پایه های بالاتر، تهیه طرحی مناسب در راهنمای استفاده از روش قدم به قدم در آموزش خط تحریری و ارائه راهنمایی در جهت بهبود خطاهای فردی دانش آموزان و اینکه درچنین آموزشی دانش آموزان نگاه کنند و الگویی را تکرار کنند و زمان بیشتری داشته باشند لازم است. اکثر معلمان آموزش کافی در خط تحریری ندیده اند و تسلط لازم را در هدایت خط تحریری کودک ندارند و خودشان با خط نسخ آموزش دیده اند و آموزش میدهند. لذا، طراحی الگوی راهنما و ارائه دوره های آموزشی کامل و جامع خط تحریری برای همه ی معلمان دوره اول ابتدایی بسیار حیاتی است.

۱۶- لازم است برنامه ریزی مجددی در موقعیت ها و فعالیت های یادگیری کتاب های خوانداری و

به ادبیات از طریق هنرهای خلاق چون هنرهای تجسمی، نمایش، موسیقی، شعر، داستانگویی در قالب میدانی از فرصتهای یادگیری که برای همه در کلاس ارائه میشود، راهنمایی و ایجاد زمینه هایی در جهت تواناشدن کودکان در به مشارکت گذاشتن اطلاعات، داستانها، و علائق شان در فعالیت های یادگیری زبانی.

۱۱- در راهنمای تدریس و طراحی آموزشی پیشنهادی درسها، اغلب فعالیت های پیشنهادی جنبه انفرادی دارد و کار در گروههای کوچک چندان مورد توجه قرار نگرفته است. لذا تدوین و ارائه روشهایی برای طراحی آموزشی کلکلاس، کار در گروههای کوچک در کنار کار مستقل دانش آموز، نحوه ی ارزیابی تکالیف و تدوین مطالب آموزشی در این حالات و برای درسهای مختلف ضروری می نماید.

۱۲- در بعضی دروس فارسی دوره اول ابتدایی، از ابعادی چون املا نویسی و خوشنویسی تا حدودی کاستی در کتاب نوشتاری وجود دارد و کفایت نمیکند و لازم است تمرینهای مفیدتری در بسته برنامه درسی قرار گیرد. به خصوص در پایه سوم در مواردی بخش نوشتاری و به خصوص املا تا حدودی یکنواخت می شود و جذاب نیست. در بعضی درسها نیز به تمرینات متنوع تر و کاربردی تر در زمینه املا نیاز است.

۱۳- در پایه های اول تا سوم، از نظر متناسب شدن بخش نوشتاری با نیازهای کودک، و کفایت کننده بودن فعالیت های نوشتاری و انجام فعالیت های مکمل. بر طرف ساختن تمرینات خسته کننده کتاب کار و رونویسی از درسها به خصوص در پایه های دوم و سوم. در بعضی دروس، در زمینه جمله سازی متناسب با متن و خوشنویسی تمرینهای مفیدتری لازم است. فعالیت های نوشتاری و به خصوص املا از یکنواختی و تکراری بودن خارج شود و جذاب تر شود. بندنویسی ها با متن درس مرتبط تر شود. ارتباط دو کتاب تقویت شود و فعالیت های نوشتاری

از دریافت مفهوم و معنی پیام توسط دانش آموز؛ نحوه ی سوال کردن از متن خوانده شده، شفاف کردن و پالایش معنایی و بازبینی معلم از آنچه که کودک فهمیده؛ بررسی شکها و ابهام ها؛ طراحی و تدوین روندی منظم و منسجم در این موارد، آموزش روش استفاده درست از ارزیابی عملکرد دانش آموز تا تصویر دقیقی از نیازها و آموخته ها بدست آید. ارزیابی ها از عملکرد میباید مداوم و باتوجه به پیشرفت کودک و کاملاً نزدیک و متصلبه آموزش و فعالیت های برنامه درسی باشد. به صورت مستمر تصویری روشن و همه جانبه از موقعیت کنونی دانش آموز، فاصله او با موقعیت بعدی و چگونگی اصلاح آن متناسب با ظرفیت ها و نیازها ارائه کند. در مورد نحوه ی ارزشیابی از قرائت دانش آموزان [خواندن متن]، معیارهای دقیق می باید برنامه ریزی و در نظر گرفته شود. از جمله، معیارهایی برای رعایت لحن مناسب، تلفظ درست و معیار، درک مطلب شامل لغات و متن درسی، توجه به علائم نگارشی و ... راههای توجه به مسئله تفاوت های فردی، دوزبانه بودن و... که در بسته برنامه درسی با توجه به این زمینه ها و انجام اصلاحات لازم می باید راهبردهای مناسب برای ارزشیابی، طراحی و پیشنهاد شود.

۲۰- تدوین راهنمای جامع تری برای ارزیابی پیشرفت دانش آموزان در دستور کار قرار گیرد، بخصوص از طریق استفاده از برگه ها و پوشه کارنمای عملکرد، سنجش های رسمی و غیررسمی و همینطور سنجش های تکوینی و مجموعی، باتوجه به گوناگونی های مدارس و مناطق و مشکلاتی که از جمله در زمینه کمبود زمان معلمان دارند. برای مواردی چون تعداد زیاد دانش آموزان در کلاس که بازبینی ها را وقت گیر می کند و توضیح مکرر می خواهد؛ وقت گیر بودن دانش آموزان دیر یادگیر و نیازمند کمک و عقب بودن آنها که تشدید کننده است.

۲۱- در راهنمای برنامه درسی و بسته ی برنامه

نوشتاری در جهت ایجاد زمینه توجه و تاکید بیشتر روی فعالیت هایی که تشویق کننده سخن گفتن و گوش دادن هستند، در دفتر تالیف و گروه برنامه ریزی حوزه زبان فارسی صورت گیرد. موقعیت ها و فعالیت هایی از قبیل: هنرهای نمایشی و تجربیات هنری- تعامل در گروه کوچک- بازیهای کلامی- مصاحبه کردن - داستانگویی- خیمه شب بازی- شعر و سرود دسته جمعی- لمس کن و بگو- تئاتر بازی کردن خوانندگان.

۱۷- در بازنگری بسته برنامه درسی زبان آموزی فارسی دوره اول ابتدایی، موقعیت هایی برای بیان کردن و نشان دادن دریافت از متن خوانده شده از طریق راههای تقویت کننده تخیل و خلاقیت دانش آموز به تناسب هرپایه در نظر گرفته شود. زمینه هایی مانند: پیش بینی کردن - بارش ذهنی و تلفیق کردن - انشاء کردن و بنا کردن - تفکر نوآورانه در قالب کشف یک موضوع - فکرهای بکر- بنا کردن توافق با همکلاسی ها - شوخی و تعریف کردن مسأله. وجود موقعیت های یادگیری مبتنی بر افسانه و داستان پردازی و مسائلی که مورد علاقه کودکان است، تخیل کردن و بحث کردن و ارائه راه حل برای برطرف کردن آن مسأله مورد علاقه یا موقعیت خطرناک داستان.

۱۸- در منابع خوانداری و راهنمای تدریس در بسته برنامه درسی پایه های دوم و سوم، به ایجاد موقعیت هایی که دانش آموزان داستانهایی را با صدای بلند بخوانند و سپس در مورد این داستانها بحث کنند لازم است بهای بسیار بیشتری داده شود. همچنین، موقعیتهایی برای دانش آموزان فراهم شود تا داستانها را براساس دانش شان از عناصر داستان بازگویی کنند.

۱۹- در زمینه ارزشیابی از آموخته ها، طراحی و ارائه راهکارهایی در راهنمای برنامه درسی و راهنمای تدریس پایه های مختلف در موارد زیر ضرورت دارد: نحوه ی نظارت و پایش دائم معلم

کودکان در مهارتهای زبانی و به خصوص مهارت نوشتاری، توزیع متعادل زمان چندان امکان پذیر نیست و کودکان برای فعالیت های خوانداری، نوشتاری و یادگیری واژه ها وقت بیشتری لازم دارند. لذا، در برنامه درسی دوره اول و به خصوص پایه اول ابتدایی، لازم است زمان بیشتری در طول هفته به زبان آموزی فارسی اختصاص یابد و حداقل میانگین ۲/۵ ساعت آموزشی روزانه [۱۳ تا ۱۴ ساعت در هفته] به آموزش مهارت های زبانی اختصاص داده شود. این زمان مورد اولویت است و حتی الامکان از تعلیق و قطع شدن آن جلوگیری شود. در پایه های دوم و سوم دوره اول ابتدایی، نیز در صورت استفاده از روش های خلاق و نوآورانه، زمان تدریس هفتگی کم می باشد. در عین حال، در اجرای برنامه درسی فارسی، درموردی به علت تعداد زیاد دانش آموزان، و اینکه وقت قابل توجهی صرف نوشتن می شود برای سخن گفتن زمان کافی در جلسات درسی فراهم نیست. در این زمینه پیشنهاد می شود معاونت آموزش ابتدایی با همکاری شورای عالی آموزش و پرورش و سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی بررسی و اقدامات لازم را در مورد تغییر در جدول ساعات و ساختار زمانی هفتگی دوره اول ابتدایی به عمل آورند.

۲- در مراحل اولیه زبان آموزی در دوره اول ابتدایی، ابتدا باید ارکان سمعی زبان (شنیدن و صحبت کردن) مورد توجه قرار گیرد و سپس به ارکان بصری زبان (خواندن و نوشتن) پرداخته شود. در نظام های آموزشی که با توجه به این مهم برنامه ریزی کرده اند، فرصت های فراوانی برای کودکان قبل از ورود به دبستان فراهم می شود که در آن بتوانند انواع داستان ها را بشنوند و سپس تصویر خوانی کنند. از همان ابتدا ذهن کودک در فرایند شنیدن و سپس صحبت کردن فعال است. لذا از راه های پیشنهادی، تقویت و تعمیم یک سال دوره پیش دبستانی و انجام فعالیت های مناسب مطرح شده در زمینه زبان آموزی و تقویت مهارت های

درسی فارسی دوره اول ابتدایی، برنامه و روش خاصی برای الزامی شدن استفاده از مواد و منابع جنبی و غنی کننده یادگیری غیر از کتاب درسی همگانی خوانداری، در نظر گرفته شود. این منابع در کلاس درس زبان آموزی و خارج از کلاس و برای ممارست بیشتر در منزل، مورد توجه و استفاده قرار گیرند و تنها به عنوان فعالیت های تکمیلی توصیه نشوند. در تکمیل بسته برنامه درسی زبان آموزی فارسی، مجموعه متنوعی از مواد آموزشی جنبی، از جمله کتاب قرائتی اضافی، مجله خواندنی، یا مواد یاددهی اضافی ترمیمی برای دانش آموزانی که دارای مشکلات خوانداری یا نوشتاری هستند، طراحی و تدوین یا در نظر گرفته و معرفی شوند. کاستی بسته برنامه درسی موجود از نظر عدم استفاده از تکنولوژی اطلاعاتی و ارتباطی و تاکید بر وجود منابع [رسانه های] فناورانه در مدارس برطرف شود و طرحی برای توجه و بکارگیری درست این منابع تدوین شود.

۲۲- در راهنمای برنامه درسی و راهنمای معلم، راهکارهایی در نظر گرفته شود تا در جهت ایجاد فضای آموزشی بهتری در کلاس و مدرسه، معلمان بابتکارگیری روش های بدیع در طراحی و شکل دادن فضای مناسبی برای آموزش تأثیرگذار باشند. از جمله، طرح هایی برای استفاده از محیط بیرون از کلاس برای بهتر شدن آموزش. راه هایی پیشنهاد شود تا دانش آموزان در کلاس نیز در یک محیط غنی زبانی غوطه ور شوند که مواد مورد علاقه کودک را به نمایش می گذارد و در آن شکل های متنوع زبان، چون شعر، داستان،... تشویق میشود.

ج- پیشنهاد به معاونت آموزش ابتدایی وزارت آموزش و پرورش

۱- در ارتباط با زمان بندی فعالیت های زبان آموزی در پایه اول، از نظر تناسب زمان تدریس با ساعات هفتگی کاستی هایی وجود دارد. در بخش نگاره ها و بخش های اولیه نشانه ها، به علت کند بودن

شنیدن و صحبت کردن کودکان است.

توصیف طبیعت، توصیف تصویر، بیان شفاهی پدیده ها، بیان مسائل، توصیف گردش علمی، یافتن فکر مرکزی یک موضوع که در تقویت شنیدن و بخصوص سخن گفتن بسیار موثر است.

۵- در جهت اجرای مطلوب تر برنامه درسی زبان آموزی فارسی در دوره اول ابتدایی، معاونت آموزش ابتدایی با هماهنگی سازمان پژوهش و پرورش ریزی آموزشی و ادارات کل آموزش و پرورش استانها، از طریق برگزاری دوره های تکمیلی آموزشی، به معلم ها از نظر روشی آموزش داده شود تا به این موارد بیشتر توجه کنند: ۱- نحوه ی برقراری ارتباط معلم با کودک به خصوص در پایه اول، شرکت در گروه و انجام فعالیت هایی که به کودک محول میشود؛ ۲- استفاده از روش مناسب در آموزش واژگان، استفاده از واژه های آسانتر و قابل فهم تر باتوجه به سطح شناختی و ادراک کودک در اوایل زبان آموزی؛ ۳- رعایت نشانه های نگارشی فارسی در خواندن و نوشتن به تناسب سطح و پایه؛ ۴- حساسیت نسبت به گسترش دایره ی واژگان زبان فارسی مورد نیاز دانش آموزان؛ ۵- روش های توجه به درک مطلب و معنی کلمات و جملات توسط دانش آموز در تدریس درس جدید؛ ۶- تعیین فعالیت ها و تکالیف هدفمند جهت انجام و تمرین در منزل به خصوص در پایه های دوم و سوم؛ ۷- روش های مناسب توجه به اهداف و اجرای فعالیتهای کتاب نوشتاری، آگاهی یافتن جهت کنار گذاشتن عاداتی چون بیان جواب ها توسط معلم و بدون دادن فرصت لازم به دانش آموز؛ ۸- توجه به فعالیت های یادگیری زبانی مورد علاقه و خودانگیزنده دانش آموزان؛ ۹- انتخاب روش تدریس مناسب و هماهنگ هر درس؛ ۱۰- انتخاب روش آموزش مناسب در جهت زمینه سازی ابراز وجود و بیان احساس دانش آموزان، فراهم کردن فرصت مناسب برای طرح سوال از سوی دانش آموزان.

۶- بخش قابل توجهی از آموزگاران دوره ابتدایی

۳- معاونت آموزش ابتدایی آموزش و پرورش با هماهنگی استانها، در جهت تدارک و ارائه بهتر برنامه های آموزشی مناسب ارتقاء دانش و آموزش مهارت زبان آموزی و تحول روشی معلمان، به خصوص در مدارس پسرانه، دوره های ارتقاء حرفه ای در حوزه زبان آموزی برای معلمان تدوین و اجرا کند و در انتخاب معلمان برای مدارس پسرانه ضوابط مناسب تری باتوجه به حال و هوای کودکان پسر و نیازها و علائق آنها در نظر گرفته شود. در اکثر مشاهده های صورت گرفته از مدارس و کلاس های زبان آموزی دوره ابتدایی استان ها، دیده میشود بین مدارس و کلاسهای دخترانه و پسرانه تفاوت محسوسی وجود دارد و اکثر مدارس و کلاس های پسرانه از جهت تسلط روشی معلم سازماندهی روش زبان آموزی، ارائه محتوا و نحوه ی تدریس و اجرای فعالیت های یادگیری ضعیف تر از مدارس و کلاس های مدارس دخترانه عمل می کنند.

۴- طراحی و اجرای دوره های آموزشی تکمیلی برای معلمان دوره اول ابتدایی در زمینه های زیر اکیداً توصیه میشود: --- آموزش مهارت های نگارشی و رفع ضعف های روشی و پداگوژیک معلمان در اجرای برنامه درس فارسی، بخصوص کاستی در ایجاد موقعیت های مناسب یادگیری نوشتن، بند نویسی و فعالیت های هدفمند نوشتاری، استفاده از منابع متنوع آموزشی، توجه به تمرینها و تجربیات غنی نوشتاری و مبتنی بر تفکر خلاق و کل نگری در یادگیری ها؛ ایجاد موقعیت های تعامل و فرصت مفاهمه دانش آموزان و ارتباطات بهتر در کلاس؛ روشهای ترغیب بحث و تبادل نظر و تقویت مهارت های شفاهی؛ انجام فعالیت های تیمی و گروهی در بازی ها، نمایش ها، کار در گروه های کوچک، به تناسب شرایط و سن و پایه دانش آموزان؛ ایجاد موقعیت های خوانداری و نوشتاری مبتنی بر داستان گویی، لطیفه گویی، خاطره گویی،

۸- لزوم تسلط معلمان بر همه اشکال خطوط و بخصوص تسلط بر خط تحریری بسیار مهم است اما تعداد کمی از معلمان توانایی آموزش درست خط تحریری را دارند و اکثراً نیاز به آموزش جدی دارند. بخصوص با مدت زمان کم برای آموزش و وجود دانش آموزان کم دقت مشکل دوجندان می شود. ابتدا لازم است معلمان از طریق گذراندن دوره های لازم، آموزش کافی در خط تحریری ببینند و تسلط لازم را در هدایت خط تحریری دانش آموزان کسب کنند. شروع آموزش دست خط تحریری از سال دوم ابتدایی به بعد و به مرور صورت گیرد و از راهکارهای پیشنهادی برای تقویت دست خط تحریری دانش آموزان پایه دوم و بالاتر آنست که با زمینه سازی معاونت دوره ابتدایی و حمایت سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی، زمانی خاص برای آموزش خط تحریری (توسط معلم آموزش دیده و مسلط به خط تحریری) در برنامه درسی اختصاص یابد و به ساعات اضافه شود. راهکار پیشنهادی دیگر: آموزش خط تحریری در یک ساعت جدا و یا فوق برنامه درسی است که توسط فردی متخصص تدریس شود. در بعضی از مدارس کلاس خوشنویسی به صورت فوق العاده وجود دارد و لذا هدایت به سوی خوانا نویسی و زیبانویسی بهتر صورت میگیرد.

۹- در بسیاری از مدارس مناطق دوزبانه (از جمله مناطق آذری زبان) معلمان خود در کاربرد زبان فارسی معیار مشکل دارند. برای انتخاب معلمان و آموزش معلم های دوره اول ابتدایی در مناطق دوزبانه، از جهت تسلط معلم به زبان فارسی و داشتن لحن و لهجه مناسب در آموزش، طرحهایی نیاز است توسط معاونت آموزش ابتدایی با همکاری سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی تدوین شود.

۱۰- ارائه روش هایی برای بازسازی مناسب فضاهای آموزشی مدارس ابتدایی با توجه به اصول توسعه این فضاها در نگاهی جهانی، و از نظر غنی شدن محیط یادگیری و توجه به علائق و تجربیات کودک طوری که یک مجموعه متنوعی از زمینه

در زمینه ایجاد موقعیت های تقویت مهارت های گوش دادن و سخن گفتن کودکان نیاز به آموزش اصولی دارند. تدوین راهنمای آموزش و اجرای دوره های تکمیلی برای معلمان دوره اول ابتدایی می باید در دستور کار معاونت آموزش ابتدایی و سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی قرار گیرد.

۷- برخی موانع و کمبودها در زمینه روش ارزشیابی که می باید با همکاری مرکز سنجش و پایش کیفیت آموزشی وزارت آموزش و پرورش برایشان طرحی در جهت آموزش معلمان تهیه شود و دوره های تکمیلی برگزار شود و در ارزیابی و نظارت برکار معلمان مورد توجه قرارگیرد شامل موارد زیر است:

- ویژگی های اساسی و نقش معلم در ارزشیابی آموخته ها و راهکارهای دادن بازخورد به دانش آموزان در کلاس؛
- روش های پالایش معنا و بازبینی معلم از آنچه که کودک در مورد مفاهیم و معانی در خلال درس و در پایان درس فهمیده؛
- فعالیتهای مربوط به پایش آموخته های دانش آموزان و مشاهده ی رفتار در حین فعالیت دانش آموز؛
- انجام ارزشیابی توصیفی با توجه به سطح دشواری سوالات؛
- برنامه ریزی و ایجاد موقعیت مناسب برای ارزشیابی از کل کلاس، گروههای دانش آموزان، ارزشیابی های فردی با در نظر داشتن رعایت تفاوت های فردی؛
- روشهای ارزشیابی در صورت وجود تعداد زیاد دانش آموزان، وقت گیری و عقب بودن دانش آموزان دیرآموز و نیازمند کمک بیشتر؛
- روش های خوب نگاه کردن و گوش کردن و تمرکز کردن بخصوص در صورت وجود دانش آموزان بیش فعال در کلاس.
- تدوین راهنما برای راهبردهای ارزشیابی از آموخته های دانش آموزان در مناطق دوزبانه،

استان، فرایندها و آموزشها و از جمله آموزش زبان فارسی در مدارس ابتدایی توسط هیئت آموزشی مشخصی متشکل از صاحب نظران دانشگاهی و پژوهشگرها، گروه های آموزشی منتخب از مدارس ابتدایی در حوزه زبان آموزی و آموزش زبان فارسی، باتوجه به قلمرو قانونی اختیارات استانی، نظارت و راهبری شود و درعمل نظارتی مثبت و راهگشا برای مدارس متحقق شود. همراه با خطوط راهنمای عمومی فراهم شده توسط وزارت آموزش و پرورش، در سازمان دادن رویه های آموزش های مدرسه ای از قدرت انتخاب معنی دارتری برخوردار باشند.

۳- تدارک و آماده سازی معلمان در دوره اول ابتدایی، حمایت مداوم از تحول حرفه ای آنها در ارتباط با ارتقاء کیفیت مدرسه و افزایش پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در قلمرو زبان آموزی فارسی، حساس و حیاتی است؛ راهکارهای زیر در این زمینه توصیه می شود: ۱- تدوین برنامه توسعه و تحول حرفه ای معلمان که عمدتاً روی تقویت یادگیری دانش آموزان متمرکز شود با این هدف که متناسب سازی برنامه درسی و آموزش باتوجه به نیازها و ویژگی های شناختی و عاطفی دانش آموز صورت گیرد؛ ۲- بستری فراهم شود تا مربیان در برنامه ریزی یادگیری حرفه ای مربوط به خودشان مشارکت جدی داشته باشند؛ ۳- مدیریت اجرای برنامه درسی دوره ابتدایی و فعالیتهای آموزشی در سطح مدرسه طوری طراحی و اجرا شوند تا مداوم و عمیق باشند و مجموعه متنوعی از راهبردها را شامل گردد؛ در سطح مدرسه، زمانهایی به مربیان اختصاص داده میشود تا تأمل کنند، بحث کنند، تحلیل کنند، و رویه های حرفه ای خودشان را پالایش کنند و طبق آن آموزش را برنامه ریزی و تصحیح کنند؛ ۵- مدیریت در سطح مدرسه و منطقه و استان و دوره های ارتقاء حرفه ای معلمان، پایبندی قابل توجهی را برای اطمینان از پشتیبانی شدن معلم، نظارت بر روبه پیشرفت بودن کار معلمان، و

های دلخواه تعقیب شود، در اولویت معاونتهای ذریبط آموزش و پرورش و از جمله معاونت آموزش ابتدایی با هماهنگی سازمان توسعه و تجهیز مدارس قرار گیرد.

د- پیشنهاد و توصیه به ادارات کل آموزش و پرورش استانها

۱- برای آنکه رویه ها در برنامه مهارتهای زبانی فارسی دوره ابتدایی به صورت اثربخشی به اجرا درآید و پایدار شود، برنامه ای برای پشتیبانی محیط آموزشی و مدیریت نظام آموزش و پرورش و شورای آموزشی در سطح مدرسه و استان می باید فراهم شود تا از رویه های نوآورانه و تعیین شده در برنامه درسی فارسی ابتدایی حمایت کرده و حتی آنها را در مدارس ابتدایی ارتقاء داده و تقویت کنند؛ از جمله: ۱- تحول در بستر اجرای برنامه درسی و آموزش فارسی دوره ابتدایی در سطح منطقه و مدرسه، برای انجام فعالیت های مفرح یادگیری و درگیر شدن دانش آموزان در فعالیت های سواد آموزی؛ ۲- توزیع عادلانه امکانات در مدارس، از آنجا که بعضی از مدارس دچار فقر امکانات و فضای آموزشی هستند، حتی بعضی مدارس نیز مشکلات سرمایه‌میشی یا گرم بودن کلاس و نداشتن امکانات لازم را دارند؛ ۳- در دوره اول ابتدایی وسایل و امکانات مورد نیاز دروسهای مختلف می باید از قبل تهیه شود و در یک مکان، منبع یا مرکز منابع یادگیری قرار گیرد. در قریب به اتفاق مدارس چنین امکانات و مکان مناسبی برای مرکز منابع یادگیری فراهم نیست. معاونت توسعه و پشتیبانی و معاونت آموزشی مرتبط با دوره ابتدایی و شورای نظارتی و گروه تکنولوژی آموزشی در استانها، طرحهایی در مورد تامین منابع و تجهیز چنین مراکزی در مدارس ابتدایی تهیه کنند و با همکاری مدارس ابتدایی در اجرای ساختن آن همت گمارند.

۲- از جمله راه کارها در مورد ایجاد بستر مناسب اجرایی برنامه زبان آموزی، آنست که در سطح

استفاده از آنها هدایت نمی شوند. مشاهده ها نشان می دهد در پایه های اول تا سوم کودکان برای مراجعه به کتابهای جنبی و مناسب و معرفی شده برای این پایه تشویق نمی شوند. منابع آموزشی تقویت کننده سواد ادبی چندان در دسترس دانش آموزان قرار ندارد. به تهیه برخی از کتابهای داستانی و آموزشی معرفی شده و در دسترس دانش آموزان قرار دادن آنها در اکثر مدارس توجه نمی شود. بازشناسی این کاستی ها و ارائه دستورالعمل راهنما و ایجاد سازو کارهایی برای نظارت دائم به کار مدارس با همکاری اولیاء و امناء مدارس، کارشناسی ها و دفاتر و سازمانهای ذیربط در آموزش و پرورش، از اولویت کاری معاونت های ذیربط در آموزش و پرورش استانهاست.

۵- پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش

- در زمینه «راهبردهای زبان آموزی فارسی در مناطق دوزبانه» نیاز آکید و جدی به کار موثر و تدوین و ارائه راهنماهای مناسب و کارآمد برای معلمان است. در این زمینه کاستی قابل توجهی در برنامه درسی و راهنمای برنامه زبان آموزی فارسی فعلی وجود دارد. در مواردی در مناطق دوزبانه (از جمله مناطق آذری زبان) معلمان خود نیز در کاربرد زبان فارسی معیار مشکل دارند. برای انتخاب و آموزش معلم های زبان فارسی در مناطق دوزبانه طرح هایی نیاز است تدوین شود. مطالعات کافی و تولید راهنمای جامع آموزش زبان فارسی در مناطق دوزبانه توسط مرکز پژوهشی [پژوهشکده] تعلیم و تربیت کاربردی روستایی و عشایری و دوزبانه تبریز ضروری است.

۷- شورای عالی آموزش و پرورش و دیگر معاونت های آموزش و پرورش

۱- در ارتباط با زمان بندی فعالیت های زبان آموزی در پایه اول، از نظر تناسب زمان تدریس با ساعات هفتگی کاستی هایی وجود دارد. در برنامه درسی

ارزشیابی توسعه حرفه ای معلمان به عمل آورند. ۴- در اجرای آموزش ها، استفاده مدارس از وسایل آموزشی غیر از کتاب درسی مانند کتاب جنبی، نوار، فیلم، اسلاید و سایر منابع، به موقع و به میزان مناسب، مورد نظارت دائم بخشهای نظارتی و پایشهای منطقه ای و استانی قرار گیرد.

۵- در اجرای برنامه درسی فارسی دوره اول ابتدایی، توسط ادارات آموزش و پرورش استانها با هماهنگی معاونت آموزش ابتدایی و شورای عالی آموزش و پرورش و سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی، طرحی تدوین شود تا زمان بیشتری در طول هفته به زبان آموزی اختصاص یابد و حداقل میانگین ۲/۵ ساعت آموزشی روزانه به آموزش مهارتهای زبانی اختصاص داده شود.

۶- در اکثر مدارس دوره اول ابتدایی کلاس ها برای برقراری ارتباط میان دانش آموزان چندان بزرگ و راحت نیست. اینکه فضای کلاس و میز و صندلی ها و ترتیب قرار گرفتن آنها این امکان را به معلم بدهد که معلم از گروهی به گروه دیگر حرکت کند در عمل در اکثر مدارس تحقق نیافتنی می نماید. لذا با در نظر گرفتن کمبود فضای آموزشی در بخش قابل توجهی از مدارس ابتدایی و وجود تراکم بالای بچه ها در کلاس درس و اینکه امکان رسیدگی معلم به تمام گروه ها مشکل می باشد، در جهت استفاده بهتر از فضای مدرسه و توسعه فضاهای آموزشی مدارس ابتدایی، برنامه ریزی و تدوین راهکارهایی در توسعه و تجهیز فضاها، کسب منابع و اختصاص امکانات مالی بیشتر، در اولویت معاونتهای مرتبط در ادارات آموزش و پرورش استانها با همکاری سازمان توسعه و تجهیز مدارس و معاونت آموزش ابتدایی قرار گیرد.

۷- در پایه های اول تا سوم دروه ابتدایی، منابع جنبی غنی کننده و وسعت دهنده آموزشی، کتابهای داستانی خاص کودکان در کلاسها بسیار کم معرفی میشود. در اکثر کلاس ها و مدارس منابع کتابی در دسترس دانش آموزان قرار ندارد و به سمت

تخصیص مناسب تر و عادلانه تر معلمان به مدارس ابتدایی، و نظارت قوی تر هیئت آموزشی دوره ابتدایی و شورای نظارتی در استانها، تغییراتی در رویه فعلی صورت گیرد و دستورالعمل هایی تدوین شود و انتخاب های مناسب تری صورت گیرد.

دوره اول و به خصوص پایه اول ابتدایی، زمان بیشتری در طول هفته می باید به زبان آموزی فارسی اختصاص یابد و حداقل میانگین ۲/۵ ساعت آموزشی روزانه [۱۳ تا ۱۴ ساعت در هفته] به آموزش مهارت های زبانی اختصاص داده شود. این زمان مورد اولویت است و حتی الامکان از تعلیق و قطع شدن آن جلوگیری شود. در پایه های دوم و سوم دوره اول ابتدایی، نیز در صورت استفاده از روش های خلاق و نوآورانه، زمان تدریس هفتگی کم می باشد. در عین حال، در اجرای برنامه درسی فارسی، درموردی به علت تعداد زیاد دانش آموزان، و اینکه وقت قابل توجهی صرف نوشتن می شود برای سخن گفتن زمان کافی در جلسات درسی فراهم نیست. در این زمینه پیشنهاد می شود شورای عالی آموزش و پرورش با هماهنگی معاونت آموزش ابتدایی و سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی بررسی و اقدامات لازم را در مورد تغییر در جدول ساعات و ساختار زمانی هفتگی دوره اول ابتدایی به عمل آورند.

۲- از آنجا که در قریب به اتفاق مدارس کاستی قابل توجهی درمورد فضاهای آموزشی مدارس دوره اول ابتدایی وجود دارد و محیط و فضای آموزش در مواقع زیادی برای دانش آموز چالش انگیز نیست و برای انجام فعالیت ها و کارهای خلاقانه مناسب نیست، معیارها و شاخص های راهنما و راهکارهایی برای ایجاد و نظارت دائم بر توسعه فضاهای آموزشی مدارس ابتدایی، در سطوح منطقه ای و استانی تا کشوری تدوین و ابلاغ شود.

۳- در اکثر موارد بین مدارس و کلاس های دخترانه و پسرانه تفاوت محسوسی در جهت وضعیت بهتر مدرسه های دخترانه از جهت تسلط روشی معلم وجود دارد. اکثراً مدارس و کلاس های پسرانه از جهت سازماندهی و ارائه محتوا و تدریس ضعیف تر عمل می کنند. در این زمینه نیاز است از جهت مدیریت مدرسه، تدارک و ارائه برنامه های آموزشی و دوره های ارتقاء حرفه ای در حوزه زبان آموزی،

یکی از ماموریت‌های اصلی پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش عبارتست از: تولید دانش کاربردی، نشر و اشاعه یافته‌های پژوهشی برای شناخت بهتر وضعیت موجود نظام آموزش و پرورش و ارتقاء سطح تصمیم‌سازی/تصمیم‌گیری درباره مسایل آموزش و پرورش کشور از رهگذر تسهیل فرایند کاربست یافته‌های پژوهشی پژوهشگاه در راستای این ماموریت، اقدام به طراحی و اجرای پژوهش‌های مورد نیاز آموزش و پرورش کشور و انتشار یافته‌های پژوهشی می‌نماید و کاربران نتایج پژوهش‌های آموزشی و تربیتی که تصمیم‌سازان/تصمیم‌گیران، مجریان آموزش و پرورش کشور، مدیران، معلمان مدارس، والدین و سایر گروه‌های ذیربط هستند، بطور مستمر در جریان آخرین یافته‌های پژوهشی قرارگرفته و امید می‌رود از این رهگذر، فرایند تصمیم‌گیری و عمل در تعلیم و تربیت، از کیفیت مناسب‌تری برخوردار شود. از سوی دیگر، اشاعه یافته‌های پژوهشی، به منزله یکی از مولفه‌های اصلی نظام پژوهشی و راهکار توسعه تربیت پژوهش بنیاد، فاصله بین پژوهش و اجرا را کاهش داده و زمینه گفتگوی موثر بین پژوهشگران و دست‌اندرکاران آموزش و پرورش و دستیابی به فهم مشترک در مورد پدیدارهای تربیتی را شکل می‌دهد.

هدف این نشریه که با عنوان **کارنامه پژوهش** منتشر می‌شود معرفی یافته‌های پژوهش‌های مهم و مآلاً تسهیل مسیر تاثیر تحقیقات بر تصمیم‌گیری‌های ارکان نظام آموزش و پرورش کشور و اعتلاء فرهنگ پژوهشگری و پرسشگری است. آنچه در این قالب انتشار می‌یابد خلاصه کاربردی مهمترین پژوهش‌های انجام شده در پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش است. لطفاً نظرات ارزشمند خود درباره این نشریه و محتوای آن را برای ما ارسال فرمایید.

پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش

نشانی: تهران، خیابان شهیدسپهبد قرنی، نرسیده به پل کریم خان زند، نبش کوچه شهید باقری قصرالدشتی،

پلاک ۱۸۱، کد پستی ۱۵۸۴۷۴۳۵۱۷، تلفن دفتر پژوهشگاه: ۸۸۸۴۳۲۷۰، نمابر: ۸۸۳۱۰۷۹۴

رایانامه رئیس پژوهشگاه: head@rie.ir